Dane i fakty

PNWM 2017 w liczbach i wykresach

Warszawa/Poczdam, grudzień 2018

SPIS TREŚCI

Część I. Informacje ogólne ... 3
1. Organy i podział kompetencji ... 3
2. Wspieranie projektów wymiany ... 4
3. Tryb przyznawania dotacji ... 4
4. Tryb opracowywania wniosków ... 5
5. Kryteria przyznawania dotacji PNWM ... 6
6. Dofinansowanie wg stawek zryczałtowanych ... 7

Część II. PNWM w liczbach i wykresach ... 9
1. Projekty w liczbach ... 9
a. Projekty dofinansowane w 2017 r. ... 9
b. Projekty zarejestrowane w 2017 r. ... 11
d. Program wspierania „Zachować pamięć” ... 12
e. Wymiana młodzieży w latach 2013–2017 ... 13
f. Projekty zrealizowane w Polsce i w Niemczech w latach 2013–2017 ... 13
2. Uczestnicy w liczbach ... 15
a. Uczestnicy projektów w 2017 r. ... 15
b. Uczestnicy wymiany młodzieży w latach 2013–2017 ... 16
c. Uczestnicy z Polski i Niemiec w latach 2013–2017 ... 17
3. Dni projektowe ... 18
a. Osobodni w 2017 r. ... 18
b. Liczba osobodni w latach 2013–2017 ... 19
4. Projekty w Polsce w 2017 r. ... 20
5. Projekty w Niemczech w 2017 r. ... 22
6. Czas trwania projektów ... 24
7. Podmioty i jednostki centralne w liczbach ... 26
a. Podmioty dofinansowane przez PNWM w 2017 r. ... 26
b. Aktywne jednostki centralne w 2016 r. ... 27
8. Liczba projektów w rozbiciu na miesiące ... 28
9. Współpraca z innymi krajami ... 29
10. Szkolenia i programy specjalistyczne dla animatorów wymiany ... 30
a. Szkolenia i projekty własne PNWM ... 30
b. Szkolenia zrealizowane przez partnerów PNWM ... 30
11. Budżet PNWM ... 32
12. Wydatkowane środki ... 33

Część I. Informacje ogólne

Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży / Deutsch-Polnisches Jugendwerk (PNWM) jest organizacją międzynarodową powołaną odrębną umową przez Rząd RP i Rząd RFN w oparciu o zapisy Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z dnia 17 czerwca 1991 roku. Wzorem dla powstania PNWM była funkcjonująca już od 1963 roku Niemiecko-Francuska Współpraca Młodzieży.

Celem utworzenia organizacji było nadanie stosunkom polsko-niemieckim nowych impulsów o długofalowych pozytywnych skutkach: nawiązywanie nowych i pogłębianie istniejących już kontaktów pomiędzy młodymi ludźmi z Polski i z Niemiec, budowanie wzajemnego zrozumienia oraz przezwyciężanie uprzedzeń poprzez spotkania. Wzajemne poznawanie się młodych Polaków i Niemców powinno zmierzać ku pojednaniu pomiędzy oboma narodami. Spotkania młodzieży w tym kontekście mają za zadanie przezwyciężanie niechęci wynikającej z bolesnych doświadczeń historycznych, naukę tolerancji i świadomego, pozbawionego kompleksów współżycia na jednoczącym się kontynencie.

1. Organy i podział kompetencji

PNWM jest organizacją dwunarodową, której działalność finansowana jest przez oba rządy. Wszystkie jej gremia mają obsadę dwunarodową. Najwyższym organem Organizacji jest Rada, której przewodzą polski i niemiecki minister odpowiedzialny za sprawy młodzieży. W Radzie zasiadają przedstawiciele instytucji centralnych, samorządowych i pozarządowych, mianowani przez rządy obu państw. Funkcje wykonawcze pełni Zarząd – dwaj dyrektorzy zarządzający powoływani wspólnie przez rządy na pięcioletnią kadencję. Zarząd podejmuje zasadnicze decyzje wspólnie, w tym dotyczące strategii i metod działania oraz planu budżetu.

Organizacja posiada dwa biura, których siedziby znajdują się w Warszawie i w Poczdamie. Każde z nich odpowiada, zgodnie z merytorycznym podziałem obowiązków, za oba kraje:

<u>Biuro w Warszawie odpowiedzialne jest za:</u>

- wspieranie projektów wymiany szkolnej,
- wspieranie programów dokształcających dla nauczycieli.

<u>Biuro w Poczdamie odpowiedzialne jest za:</u>

- wspieranie projektów pozaszkolnej wymiany młodzieży,
- wspieranie indywidualnych praktyk zawodowych,
- wspieranie programów dokształcających dla organizatorów wymian.

Czasami trudno jest określić, czy dany projekt należy do wymiany szkolnej czy pozaszkolnej. Na przykład wówczas, gdy jednym z partnerów projektu jest szkoła a drugim organizacja młodzieżowa. Stąd też PNWM przyjęła zasadę (zob. Wytyczne pkt A 5), że projekt uważa się za szkolny, jeżeli co najmniej jeden z podmiotów jest szkołą lub uczestnikami projektu jest młodzież szkolna i nauczyciele, pełniący w spotkaniu rolę opiekunów.

2. Wspieranie projektów wymiany

PNWM może wspierać projekty polsko-niemieckie, a także trójstronne, w których uczestniczy młodzież w wieku od 12 do 26 roku życia oraz osoby prowadzące program. Ważne przy tym jest, by młodzież nie tylko biernie korzystała z organizowanego dla niej programu, ale sama brała udział w jego planowaniu i miała wpływ na jego przebieg. O dofinansowanie mogą występować organizacje publiczne i pozarządowe, a także w ograniczonym zakresie osoby fizyczne, organizujące programy wymiany. Partnerzy z Polski i Niemiec – a w przypadku projektów trójstronnych także partnerzy z innego kraju – razem planują spotkanie i razem składają wspólny wniosek o dofinansowanie. Kryteria, metody oraz stawki ryczałtowe dofinansowania spotkań zdefiniowane są w Wytycznych wspierania PNWM (dokument uchwalany przez Radę).

PNWM może dofinansować:

- spotkania młodych Polaków i Niemców oraz spotkania z udziałem młodzieży z kraju trzeciego, które odbywają się na terenie Polski i Niemiec lub u partnera w kraju trzecim,
- praktyki zawodowe dla Polaków w Niemczech i Niemców w Polsce,
- imprezy dokształcające dla organizatorów polsko-niemieckiej wymiany młodzieży,
- publikacje służące celom PNWM.

PNWM nie może dofinansować:

- studiów i projektów wymiany naukowej,
- projektów, służących celom komercyjnym lub głównie wypoczynkowi i turystyce,
- przedsięwzięć budowlanych oraz
- spotkań wielostronnych.

Tym, którzy nie mają partnera w drugim kraju, PNWM pomaga znaleźć odpowiednią organizację do współpracy. W tym celu, obok organizowanych każdego roku giełd kontaktów i programów informacyjnych, na stronach internetowych PNWM dostępna jest giełda projektów i partnerów *online*. Tutaj znaleźć można szkołę, organizację partnerską lub grupę zainteresowaną realizacją konkretnego przedsięwzięcia.

Dbając o jakość polsko-niemieckich spotkań młodzieży, PNWM wspiera i organizuje konferencje, seminaria i szkolenia tematyczne, warsztaty metodyczne, fora wymiany doświadczeń oraz kursy językowe dla profesjonalistów i praktyków wymiany. W tym zakresie prowadzi również działalność wydawniczą.

3. Tryb przyznawania dotacji

Dotacje PNWM przyznawane są wyłącznie w formie dofinansowania do projektów. W każdym projekcie uczestniczy z reguły podmiot polski i niemiecki, będący w zależności od miejsca realizacji projektu gospodarzem lub gościem. Obaj partnerzy są wspólnie odpowiedzialni za program i budżet projektu. Stąd, po zaplanowaniu wydatków na projekt, razem składają wspólny wniosek o dotację PNWM.

Wniosek składa się z dwóch części: jedną wypełniają gospodarze, wnioskując o dotację do kosztów programu, drugą – goście, wnioskując o dotację do kosztów podróży.

PROJEKT	
gospodarze	**goście**
dotacja do kosztów programu	dotacja do kosztów podróży dla uczestników z drugiego kraju

Całkowita dotacja PNWM przyznawana na realizację jednego projektu jest z reguły sumą dwóch dotacji – zawsze jednej w euro, drugiej w złotych – przyznawanych gospodarzom i gościom projektu.

W myśl tej zasady, przy projektach realizowanych w Niemczech:

- strona polska otrzymuje dotację do kosztów podróży w PLN,
- strona niemiecka otrzymuje dotację do kosztów programu dla obu grup w EUR

i odwrotnie, w przypadku projektów realizowanych w Polsce:

- strona polska otrzymuje dotację do kosztów programu dla obu grup w PLN,
- strona niemiecka otrzymuje dotację do kosztów podróży w EUR.

4. Tryb opracowywania wniosków

Istnieją trzy tryby opracowywania wniosków o dotację PNWM:

1. tryb pojedynczy – obaj wnioskodawcy nie należą do żadnej jednostki centralnej i ich wnioski opracowywane są bezpośrednio przez biuro PNWM,
2. tryb centralny – obaj wnioskodawcy przypisani są do swojej organizacji nadrzędnej, która posiada status jednostki centralnej PNWM i jest odpowiedzialna za opracowanie wniosków, składanych przez podległe jej podmioty,

   Zgodnie z Wytycznymi wspierania (B 4.4.1) jednostki centralne to *organizacje nadrzędne lub uprawnione do reprezentacji wielu wnioskodawców indywidualnych oraz instytucje o strukturach regionalnych i podmioty o szczególnym znaczeniu,* które otrzymały od PNWM status jednostki centralnej.

   Jednostki centralne muszą posiadać osobowość prawną lub być przyporządkowane jednej osobie prawnej.
3. tryb mieszany – jeden z wnioskodawców przypisany jest do jednostki centralnej (por. pkt 2), a drugi wnioskuje bezpośrednio w PNWM (por. pkt.1).

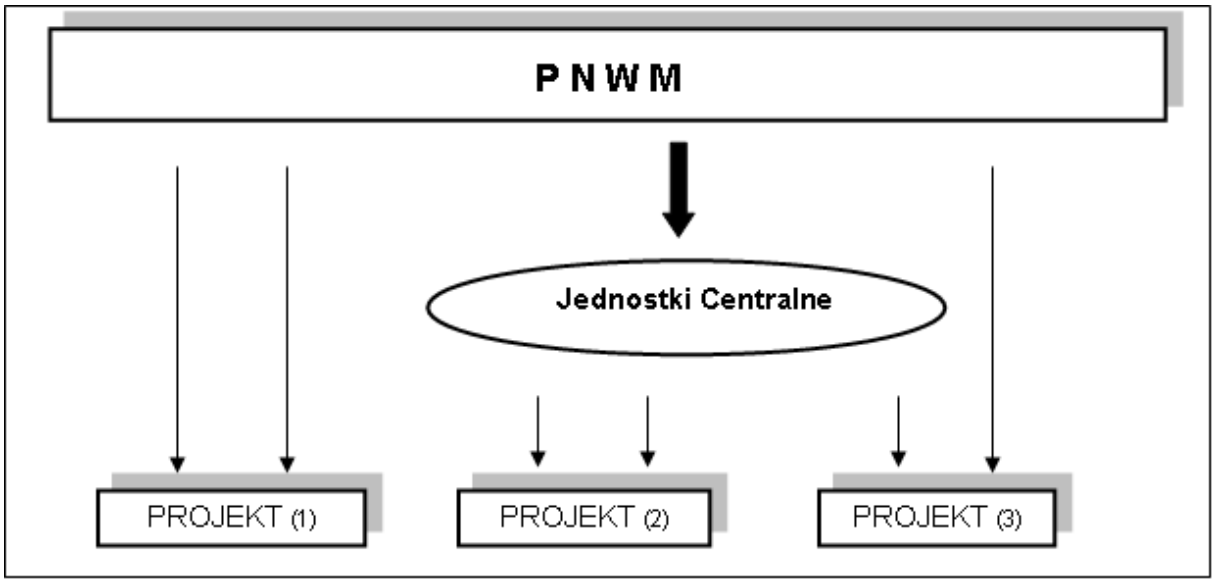

W wymianie pozaszkolnej przeważają projekty opracowywane przez jednostki centralne (ok. 70%). Wynika to ze struktury organizacji młodzieżowych w obu krajach, gdzie mniejsze podmioty przyporządkowane są jednostkom nadrzędnym w ramach tej samej organizacji (np. organizacje harcerskie, Niemiecka Młodzież Sportowa (DSJ – Deutsche Sportjugend) lub innym organizacjom dachowym o znaczeniu regionalnym lub ponadregionalnym.

W wymianie szkolnej występuje mniej jednostek centralnych, stąd większość wniosków opracowywana jest w trybie pojedynczym (ok. 70%). Jednostki centralne wymiany szkolnej mają najczęściej charakter regionalny (euroregiony czy niektóre niemieckie kraje związkowe). Wyjątek stanowią szkoły katolickie, które w Polsce przynależą do jednostki centralnej Stowarzyszenie Chrześcijańskich Dzieł Wychowania (SChDW), a w Niemczech do Wspólnoty Roboczej Katolicko-Socjalnych Dzieł Wychowania (AKSB – Arbeitsgemeinschaft katholisch-sozialer Bildungswerke).

Międzynarodowe Domy Spotkań Młodzieży posiadające status jednostki centralnej PNWM występują zasadniczo o dotację zarówno do projektów szkolnych jak i pozaszkolnych, które są realizowane w ich placówce.

5. Kryteria przyznawania dotacji PNWM

Kryteria merytoryczne:

1. Planowany projekt powinien posiadać charakter spotkania młodzieży oraz urzeczywistniać – poprzez realizację założeń pedagogicznych – ideę wymiany międzykulturowej. Uczestnikom należy stworzyć warunki oraz zachęcać ich do samodzielnego poznawania młodzieży z kraju sąsiada, do nawiązywania i podtrzymywania kontaktów.
2. Założenia projektu muszą odpowiadać celom PNWM i powinny gwarantować aktywny udział młodzieży w jego przygotowaniu, realizacji i podsumowaniu.

3. Projekt powinien być zaplanowany i zrealizowany wspólnie przez partnerów z Polski i Niemiec.
4. Osoby odpowiedzialne za projekt powinny posiadać kwalifikacje do kierowania projektem międzykulturowym.

Kryteria formalne:

1. Spotkanie powinno obejmować co najmniej cztery, a maksymalnie 28 dni programu. Wyjątek stanowią spotkania w obszarze przygranicznym, które mogą trwać krócej niż cztery dni, a także praktyki i hospitacje, które mogą trwać do trzech miesięcy.
2. Wiek uczestników spotkania powinien mieścić się w przedziale od 12 do 26 roku życia. Dopuszczalny jest udział młodszych uczestników w projektach w obszarze przygranicznym i w innych uzasadnionych przypadkach.
3. Liczba opiekunów powinna pozostawać w odpowiedniej proporcji do liczby uczestników.
4. Liczba uczestników z obu krajów powinna być zrównoważona.
5. Wniosek o dotację powinien wpłynąć do PNWM nie później niż trzy miesiące przed rozpoczęciem projektu.

Wytyczne wspierania PNWM nie wprowadzają ograniczeń w zakresie liczby projektów, o których dofinansowanie w ciągu roku może wnioskować jedno partnerstwo polsko-niemieckie.

Ponadto PNWM – w odróżnieniu od wielu innych instytucji czy fundacji wspierających projekty – nie prowadzi postępowania konkursowego, ani nie odrzuca wniosków, które są błędnie lub niekompletnie wypełnione przez wnioskodawcę. W takich przypadkach wnioskodawca proszony jest – często wielokrotnie – o korektę lub uzupełnienie złożonego wniosku. W ten sposób PNWM wychodzi naprzeciw wnioskodawcom i ułatwia im dostęp do środków przeznaczonych na wspieranie projektów wymiany, a tym samym sprzyja powstawaniu i realizacji nowych inicjatyw w obrębie polsko-niemieckiej wymiany młodzieży.

6. Dofinansowanie wg stawek zryczałtowanych

Jest to najczęściej stosowana przez PNWM forma dofinansowania projektu. Maksymalną wysokość stawek zryczałtowanych w euro – dla wnioskodawców niemieckich i w złotych – dla wnioskodawców polskich, a także ich rodzaj, określają Wytyczne wspierania (punkt B 3.3).

Należy w tym miejscu podkreślić, że dotacje PNWM nie pokrywają w całości kosztów projektu, stanowią jedynie jego częściowe dofinansowanie. Podmioty muszą w każdym przypadku pozyskiwać dodatkowe środki finansowania.

Gospodarze projektu mogą wnioskować o dotację do kosztów programu. Maksymalną wysokość dotacji wnioskodawca może obliczyć na podstawie poniższej tabeli, która określa poszczególne składowe dotacji do kosztów programu oraz maksymalną wysokość obowiązujących stawek zryczałtowanych:

Dotacje do kosztów programu (obowiązujące w 2017 r.)	maksymalna stawka ryczałtowa na osobodzień	
	PLN	EUR
zakwaterowanie u rodzin	40,-	12,-
zakwaterowanie w schronisku, internacie, pod namiotem, w hotelu	60,-	18,-
zakwaterowanie w placówce kształceniowej	100,-	30,-
pośrednik językowy	140,-	50,-
program specjalistyczny	110,-	36,-
odczyt podczas programu specjalistycznego	140,-	56,-
ryczałt dzienny dla referentów podczas programu specjalistycznego	700,-	280,-

Dotacja do kosztów podróży ryczałt dla osoby na km	0,40	0,10

Część II. PNWM w liczbach i wykresach

Dane wykorzystane w niniejszej edycji „Danych i faktów" pochodzą z oprogramowania SOWA, które od 2008 r. służy PNWM i jednostkom centralnym do opracowywania wniosków. Przedstawione dane pochodzą z dnia 4 maja 2018 r. Późniejsze zmiany we wnioskach nie zostały uwzględnione.

W 2016 r. została przeprowadzona modyfikacja oprogramowania SOWA, która umożliwia generowanie bardziej szczegółowych zestawień oraz dokładniejszą analizę danych.

W poniższym raporcie od 2016 r. ujęte są tylko te projekty, które faktycznie otrzymały dofinansowanie PNWM.

1. Projekty w liczbach

a. Projekty dofinansowane w 2017 r.

W 2017 roku zostało dofinansowanych łącznie 2605 projektów, z czego ponad połowa odbyła się na terenie Polski. W wymianie szkolnej dofinansowano 579 projektów więcej niż w wymianie pozaszkolnej.

Od 2017 r. PNWM może wspierać z własnych środków, lecz w ograniczonym wymiarze, także projekty trójstronne, które odbywają się u partnera z kraju trzeciego, pod warunkiem, że wcześniej odbyły się spotkania tego partnerstwa zarówno w Polsce, jaki i w Niemczech. Ponadto z dotacji niemieckiego ministerstwa spraw zagranicznych PNWM może dofinansować projekty trójstronne w krajach Partnerstwa Wschodniego i Rosji. W 2017 r. dotację otrzymało łącznie 13 takich projektów, z których większość miała miejsce na Ukrainie.

Projekty dofinansowane 2017				
	w Polsce	**w Niemczech**	**w innym kraju**	**łącznie**
wymiana pozaszkolna	457	547	9	**1013**
wymiana szkolna	879	709	4	**1592**
łącznie	**1336**	**1256**	**13**	**2605**

Jeżeli rozłożymy liczbę wszystkich projektów na poszczególne dni w roku, to okazuje się, że w 2017 r. każdego dnia rozpoczynało się średnio nieco ponad 7 projektów polsko-niemieckiej wymiany młodzieży. Jeżeli do tego przyjmiemy, że średni czas trwania projektu wynosił sześć dni, to w każdym dniu 2017 roku odbywało się ok. 42 polsko-niemieckich spotkań młodzieży.

Rok poprzedni 2016 był szczególny, ponieważ wtedy PNWM zmieniła sposób ujmowania w raportach liczby wniosków (zob. powyżej), a także zaprzestała wspierania jednonarodowych podróży do miejsc pamięci, których liczba wynosiła rocznie ok. 140 projektów. Ponadto z uwagi na fakt, że od 1 stycznia 2015 r. PNWM może dofinansowywać także udział uczniów niemieckich w projektach wymiany, co do tego czasu leżało tylko w kompetencji krajów związkowych, zabrakło

środków w budżecie wspierania PNWM i pomimo przyznawania dotacji wg skróconych stawek ryczałtowych 161 projektów nie otrzymało dofinansowania.

W roku 2017 liczba projektów dofinansowanych wzrosła o 6,8% w porównaniu do roku poprzedniego, w tym o 7,7% w wymianie szkolnej i 5,6% w pozaszkolnej wymianie młodzieży. Ma to niewątpliwie związek ze wzrostem liczby spotkań informacyjnych, giełd kontaktów oraz rozwojem programu wspierania „Zachować pamięć", którego celem jest animowanie podmiotów do realizacji projektów w miejscach pamięci wspólnie z grupą partnerską z drugiego kraju.

Pomimo wzrostu liczby projektów PNWM nadal obserwuje tendencję odchodzenia podmiotów od składania wniosków do PNWM, w szczególności w wymianie pozaszkolnej. Organizacje młodzieżowe zwracają się co raz częściej do innych grantodawców, jak np. program Erasmus+, gdzie pozyskanie środków finansowych jest trudniejsze i wymaga większego nakładu pracy od wnioskodawcy, lecz otrzymane dofinansowanie jest wyższe i umożliwia realizację międzynarodowego projektu wymiany przy dużo niższym wkładzie uczestników. Natomiast nauczyciele cenią sobie stosunkowo łatwy dostęp do dotacji PNWM. Bez względu na wysokość, dofinansowanie PNWM stanowi dla szkół pewne źródło finansowania projektu, co umożliwia długofalowe planowanie współpracy i pielęgnowanie wieloletnich partnerstw pomiędzy szkołami z obu krajów.

W porównaniu do roku poprzedniego w pozaszkolnej wymianie młodzieży wzrosła liczba projektów realizowanych w Niemczech (11%) na niekorzyść programów odbywających się w Polsce (-1,9%). Wiąże się to między innymi z malejącą w Polsce liczbą domów spotkań młodzieży, które niegdyś były pionierami współpracy polsko-niemieckiej, a teraz – głównie z przyczyn ekonomicznych – musiały ograniczyć lub zawiesić dotychczasową działalność lub też przekierować ją na przedsięwzięcia o charakterze komercyjnym.

Porównanie z rokiem 2016							
	w Polsce		**w Niemczech**		**w innym kraju**	**łącznie**	
wymiana pozaszkolna	466	**-1,9%**	493	**11,0%**		959	**5,6%**
wymiana szkolna	817	**7,6%**	664	**6,8%**		1481	**7,5%**
łącznie	**1283**	**4,1%**	**1157**	**8,6%**		**2440**	**6,8%**

b. Projekty zarejestrowane w 2017 r.

W 2017 r. do obu biur PNWM wpłynęło łącznie 2793 wniosków o dofinansowanie, z czego tylko 14 tj. 0,5% zostało odrzuconych (w 2016: 22). Powodem odrzucenia wniosku jest jego niezgodność z Wytycznymi wspierania PNWM: projekt wielostronny lub brak partnera z drugiego kraju, program krótszy niż cztery dni czy uczestnicy powyżej 26. roku życia itp.

174 projekty zostały odwołane przez samych wnioskodawców (2016: 208). Stanowi to 6% wszystkich złożonych wniosków i nie odbiega od kwoty średniej z poprzednich lat.

Projekty zarejestrowane w 2017	**2793**	**100%**
projekty dofinansowane	2605	93,3%
projekty odwołane	174	6,2%
projekty odrzucone	14	0,5%

Duża większość projektów (2605), czyli 87,6% wszystkich złożonych do PNWM wniosków otrzymała dofinansowanie i została zrealizowana w 2017 roku.

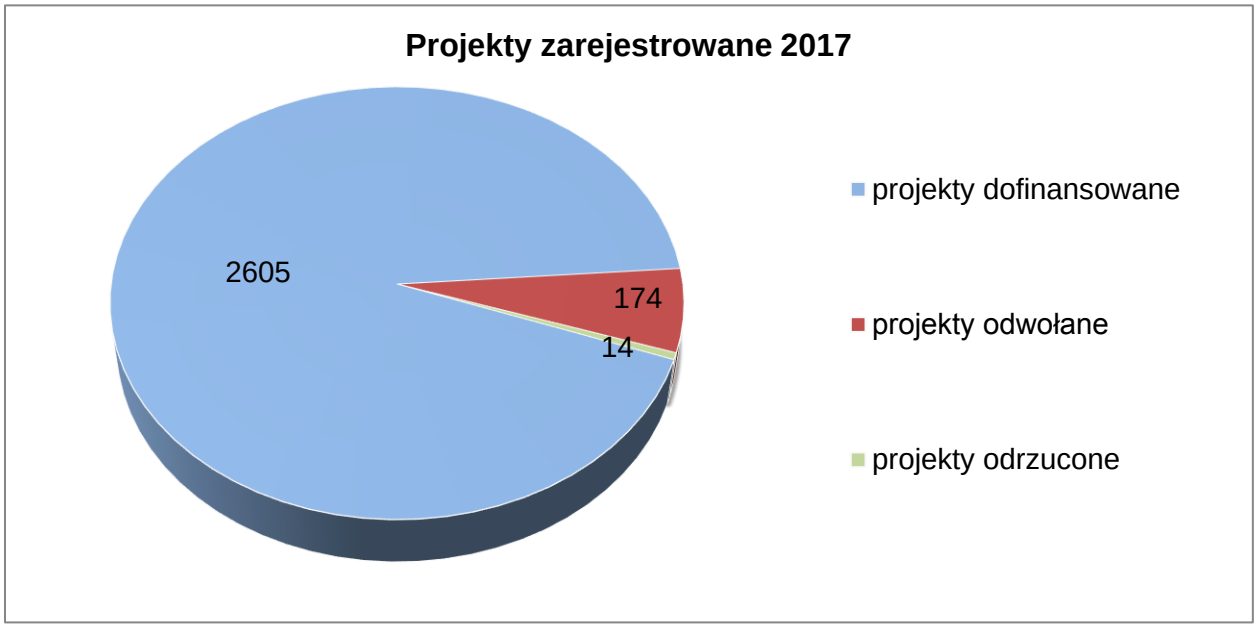

d. Program wspierania „Zachować pamięć”

Poprzez program „Zachować pamięć” PNWM wspiera wybrane w drodze konkursu polsko-niemieckie spotkania młodzieży w miejscach pamięci II wojny światowej. Uczestnicy tych projektów zajmują się intensywnie problematyką narodowego socjalizmu, odwiedzając nie tylko wybrane miejsce pamięci, lecz także uczestnicząc w warsztatach oferowanych przez wyspecjalizowanych pedagogów tychże placówek edukacyjnych.

W 2017 r. przedłożono jury łącznie 63 projekty: 34 w ramach partnerstw pomiędzy szkołami i 29 wspólnych przedsięwzięć grup młodzieżowych, organizacji i instytucji pracujących z młodzieżą. Jury wybrało 45 projektów, które otrzymały dofinansowanie w wysokości pełnych stawek ryczałtowych wynikających z „Wytycznych wspierania PNWM”.

W porównaniu z ubiegłymi latami nie tylko wyraźnie wzrosła jakość planowanych programów, lecz również nabrały one bardziej lokalnego charakteru. Polsko-niemieckie (ew. trójstronne) grupy młodzieży zaplanowały odwiedzenie bardzo różnych – bardziej i mniej znanych – miejsc upamiętniających zbrodnie terroru hitlerowskiego, znajdujących się niejednokrotnie w pobliżu ich miejsca zamieszkania. Dzięki temu młodzież z obu krajów miała także możliwość głębszego poznania historii swoich okolic – „małych ojczyzn” – zarówno w Polsce, jak i w Niemczech.

Do najczęściej odwiedzanych miejsc należały: Auschwitz-Birkenau, Majdanek, Treblinka, Sztutowo, Gross-Rosen w Rogoźnicy, Bergen-Belsen, Buchenwald, Ravensbrück, Sachsenhausen i Golm. Projekty były często realizowane we współpracy z Miejscem Pamięci i Muzeum Auschwitz-Birkenau, Żydowskim Muzeum Galicja w Krakowie, Muzeum Powstania Warszawskiego w Warszawie, Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN w Warszawie, Centrum Dialogu im. Marka Edelmana w Łodzi, Instytutem Gustava Stresemanna w Bad Bevensen i Centrum Dokumentacji Narodowego Socjalizmu w Kolonii, Domem Spotkań Młodzieży Golm.

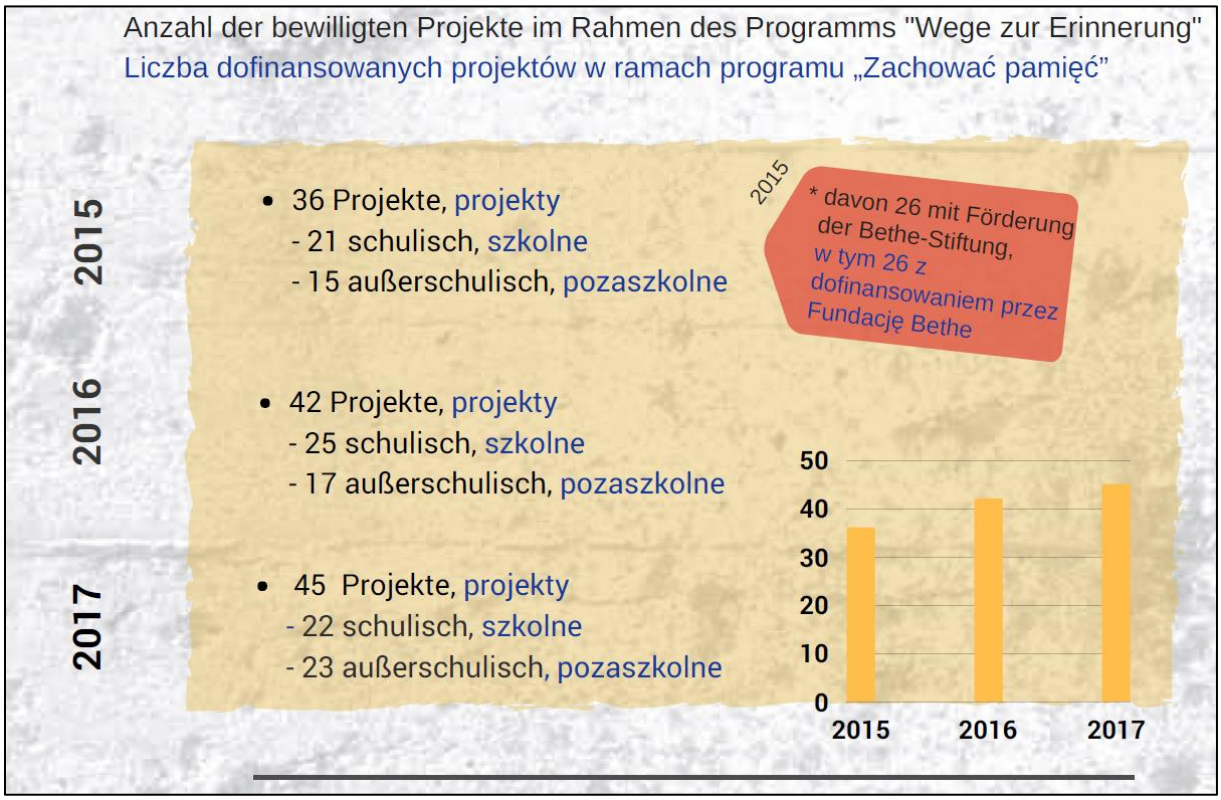

e. Wymiana młodzieży w latach 2013–2017

Biorąc pod uwagę wdrożony w 2016 r. nowy sposób zestawiania danych liczbowych (zob. str. 9), projekty niedofinansowane z powodu wyczerpania środków oraz zaprzestanie wspierania jednonarodowych podróży do miejsc pamięci, można stwierdzić, że liczba dofinansowanych projektów spotkań młodzieży na przestrzeni ostatnich pięciu lat pozostaje na zbliżonym poziomie, z niewielkim spadkiem w 2016 r. Konkurencyjne dla PNWM stały się w tym zakresie programy europejskie jak np. Erasmus+, które dysponują większymi niż PNWM środkami finansowymi w przeliczeniu na projekt, a przy tym umożliwiają wymianę międzynarodową z wieloma różnymi krajami, podnosząc tym samym atrakcyjność swej oferty.

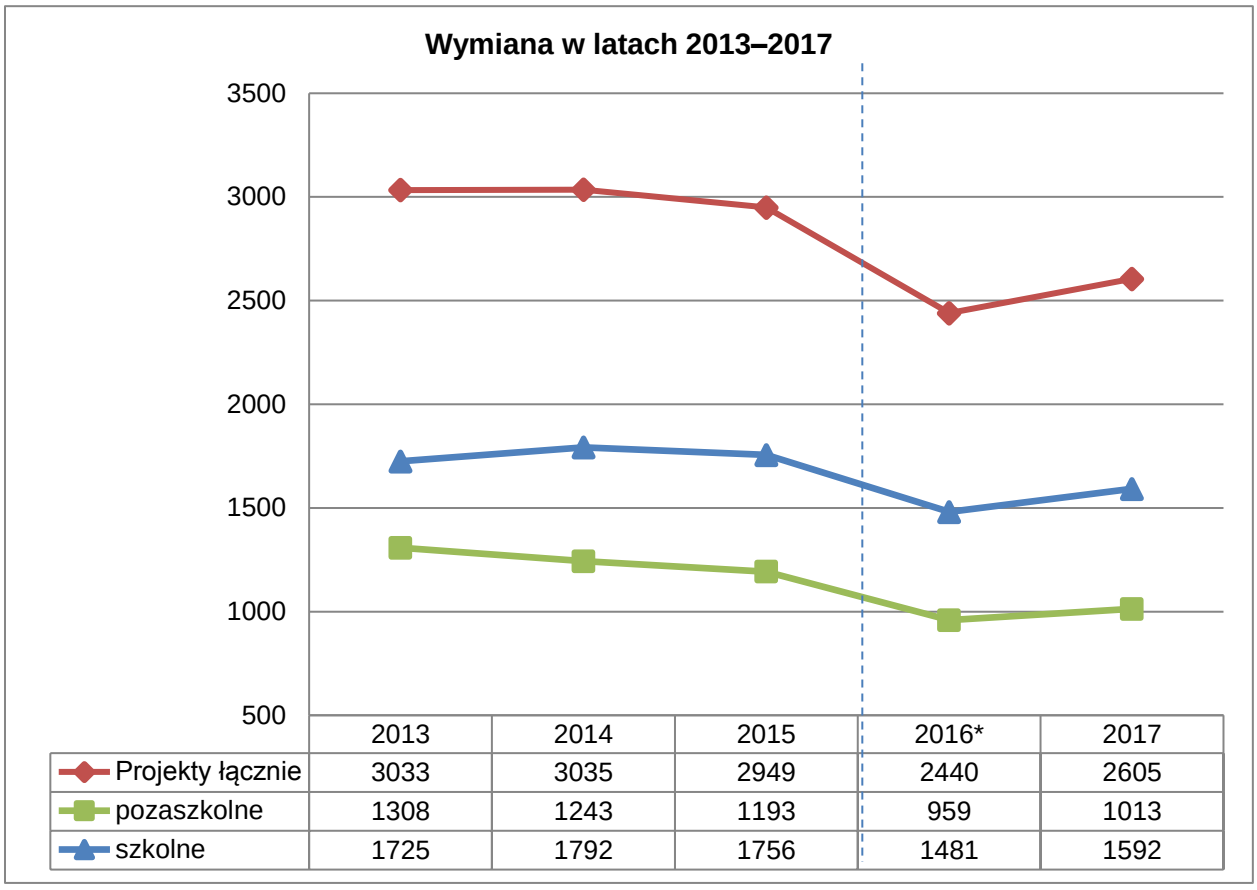

	2013	2014	2015	2016*	2017
Projekty łącznie	3033	3035	2949	2440	2605
pozaszkolne	1308	1243	1193	959	1013
szkolne	1725	1792	1756	1481	1592

** od 2016 r. nowy sposób zestawienia danych liczbowych (zob. str. 9)*

Różnica pomiędzy liczbą dofinansowanych projektów szkolnych (2017: 61%) i pozaszkolnych (39%) wykazuje na przestrzeni ostatnich pięciu lat lekką tendencję wzrostu.

f. Projekty zrealizowane w Polsce i w Niemczech w latach 2013–2017

W ostatnich latach liczba projektów zrealizowanych w obu krajach była każdego roku w zasadzie zbliżona. Od 2011 r. liczba projektów realizowanych w Polsce zaczęła powoli brać przewagę nad liczbą projektów w Niemczech. Coraz częściej organizatorzy wymian skarżą się na coraz większą różnicę pomiędzy dotacją PNWM a realnymi kosztami programu, a w szczególności programu realizowanego w Niemczech. Między innymi z tego powodu ok. 60%

polsko-niemieckich programów specjalistycznych odbywa się w Polsce, pomimo że ilościowo zaplecze kształceniowe w Niemczech jest o wiele lepiej rozbudowane niż w Polsce.

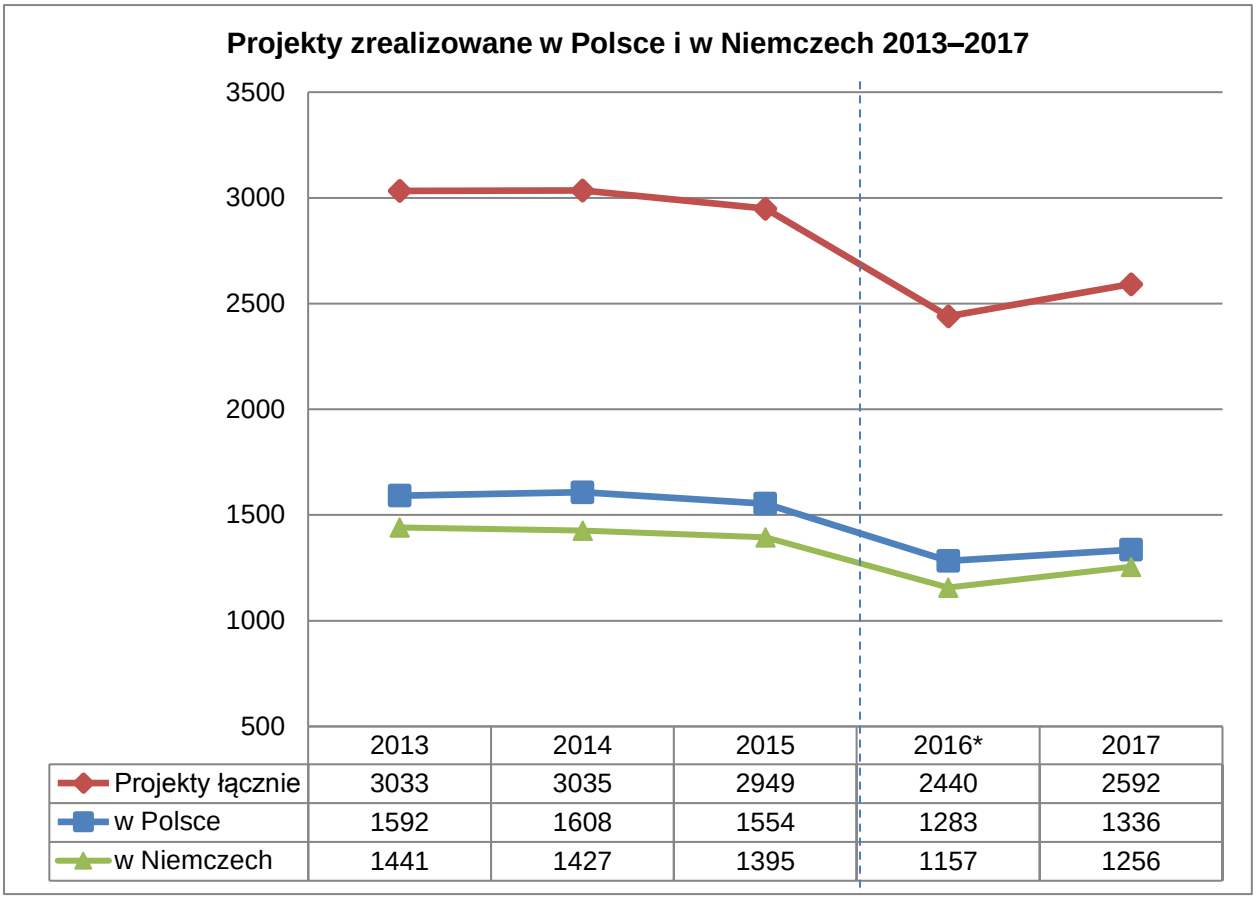

	2013	2014	2015	2016*	2017
Projekty łącznie	3033	3035	2949	2440	2592
w Polsce	1592	1608	1554	1283	1336
w Niemczech	1441	1427	1395	1157	1256

** od 2016 r. nowy sposób zestawienia danych liczbowych (zob. str. 9)*

2. Uczestnicy w liczbach

a. Uczestnicy projektów w 2017 r.

W projektach dofinansowanych w roku 2017 wzięło udział łącznie 100 001 osób. Podobnie jak w roku poprzednim, w projektach wymiany przeważali uczestnicy z Polski (o 2178 osób). Inaczej było do roku 2015, kiedy to PNWM zaprzestała wspierania jednonarodowych podróży do miejsc pamięci, z których rokrocznie korzystały przede wszystkim grupy niemieckie.

Liczba uczestników projektów trójstronnych spoza Polski i Niemiec uplasowała się w 2017 r. – podobnie jak w roku poprzedzającym – na poziomie 3,3%.

Stosunek udziału młodzieży w projektach wymiany szkolnej (61%) i wymiany pozaszkolnej (39%) ukształtował się w adekwatnie do relacji pomiędzy liczbą dofinansowanych projektów w obu tych obszarach.

Uczestnicy projektów wymiany 2017				
	z Polski	**z Niemiec**	**z innego kraju**	**łącznie**
wymiana pozaszkolna	18 605	17 489	2659	**38 753**
wymiana szkolna	30 812	29 750	686	**61 248**
łącznie	**49 417**	**47 239**	**3345**	**100 001**

W porównaniu do roku poprzedniego liczba uczestników projektów realizowanych w 2017 roku wzrosła o 5 607 osób, co stanowi wzrost na poziomie 5,9%. Szczególnie w wymianie szkolnej łączna liczba uczestników wzrosła o 8,2%, w tym uczniów z Polski – o 9,1%.

Porównanie z rokiem 2016								
	z Polski		**z Niemiec**		**z innego kraju**		**łącznie**	
wymiana pozaszkolna	17 927	**3,8%**	17 146	**2,0%**	2732	**-2,7%**	37 805	**2,5%**
wymiana szkolna	28 250	**9,1%**	27 696	**7,4%**	643	**6,7%**	56 589	**8,2%**
łącznie	**46 177**	**7,0%**	**44 842**	**5,3%**	**3375**	**-0,9%**	**94 394**	**5,9%**

b. Uczestnicy wymiany młodzieży w latach 2013–2017

Od utworzenia PNWM do 2005 r. liczby projektów i uczestników wymian pozaszkolnych górowały nad wymianą szkolną średnio o 10 punktów procentowych. Od roku 2006 tendencja ta odwróciła się i wymiana szkolna zyskała przewagę nad wymianą pozaszkolną zarówno w liczbie projektów, jak i uczestników. W 2017 r. w projektach wymiany wzięło udział łącznie 100 001 uczestników, w tym 61 248 w projektach szkolnych i 38 753 w projektach wymiany pozaszkolnej.

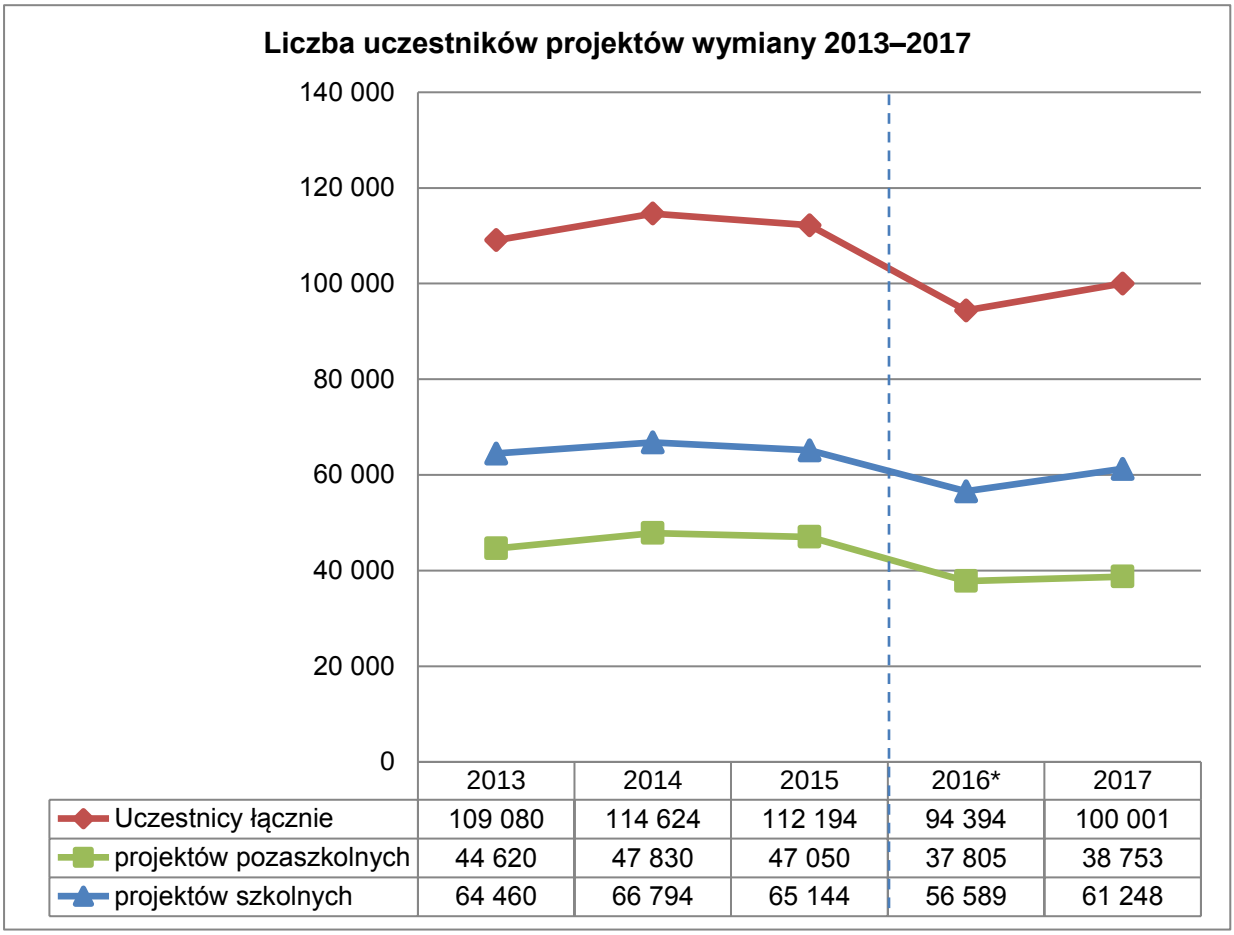

	2013	2014	2015	2016*	2017
Uczestnicy łącznie	109 080	114 624	112 194	94 394	100 001
projektów pozaszkolnych	44 620	47 830	47 050	37 805	38 753
projektów szkolnych	64 460	66 794	65 144	56 589	61 248

** od 2016 r. nowy sposób zestawienia danych liczbowych (zob. str. 9)*

Odwrócenie tendencji w rozwoju wymiany szkolnej i pozaszkolnej w połowie pierwszej dekady bieżącego stulecia zbiega się między innymi z momentem przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Do tego czasu wyraźne było wzmożone zaangażowanie organizacji pozarządowych i podmiotów niepublicznych na rzecz jednoczącej się Europy. Niemieckie organizacje i stowarzyszenia młodzieżowe były w latach 90. ubiegłego wieku pomostem dla wielu polskich organizacji na drodze do budowania współpracy międzynarodowej. Polskie organizacje czerpały od swoich niemieckich partnerów wiedzę, doświadczenia i kontakty, które przełożyły się następnie na nowe sieci kontaktów i licznie organizowane projekty międzynarodowe wspierane ze środków europejskich.

Dodatkowym czynnikiem, który wpłynął na spadek liczby projektów szczególnie w wymianie pozaszkolnej była wprowadzana sukcesywnie od 2008 r. w niemieckich krajach związkowych reforma oświaty „G8", której istotą było skrócenie nauki w gimnazjach z dziewięciu do ośmiu lat (matura po 12 roku nauki). Zarówno reforma G8, jak i wprowadzenie w szkolnictwie wyższym

systemu bolońskiego, spowodowały skrócenie poszczególnych etapów nauki, a tym samym większe obciążenie programów nauczania. W praktyce zmiany te oznaczały dla uczniów i studentów mniej czasu na zajęcia pozalekcyjne czy pozauczelniane, a więc i na udział w projektach międzynarodowej wymiany młodzieży.

Stosunkowo stabilny rozwój wymiany szkolnej opiera się zaś od lat na trwałych partnerstwach, zawieranych pomiędzy polskimi i niemieckimi szkołami. Nawet w przypadku odejścia ze szkoły nauczyciela odpowiedzialnego za projekty wymiany, współpraca w większości przypadków nie wygasa, lecz jest kontynuowana przez innych pedagogów.

c. Uczestnicy z Polski i Niemiec w latach 2013–2017

Chociaż PNWM nie narzuca podmiotom kryterium, by liczba młodzieży z Polski i Niemiec, która uczestniczy w projekcie, była dokładnie taka sama (Wytyczne wspierania mówią jedynie o zrównoważonej liczbie uczestników), to od czasu utworzenia PNWM łączna liczba uczestników z obu krajów pozostaje każdego roku na zbliżonym poziomie.

W 2017 r. zachowuje się odwrócona w 2016 r. relacja liczby uczestników z Polski i Niemiec. Po zakończeniu wspierania przez PNWM jednonarodowych podróży do miejsc pamięci, z których głównie korzystały szkoły i organizacje niemieckie, liczba uczestników z Polski przekroczyła liczbę niemieckich uczestników o 2178 osoby.

Liczba uczestników projektów wymiany 2013–2017

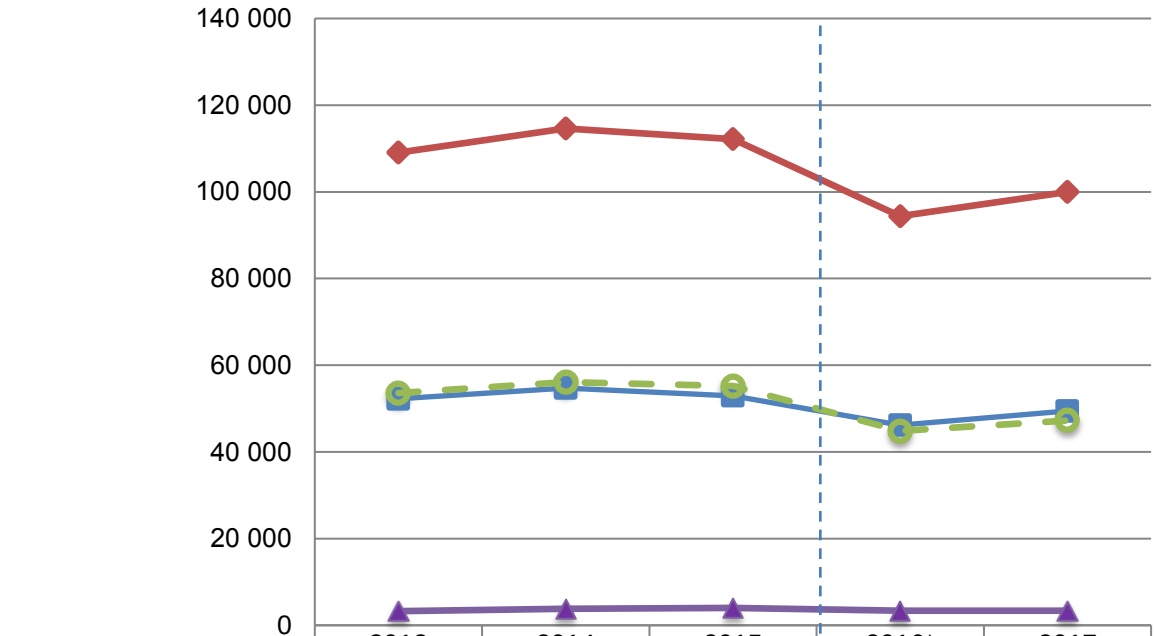

	2013	2014	2015	2016*	2017
Uczestnicy łącznie	109 080	114 624	112 194	94 394	100 001
z Polski	52 260	54 729	52 961	46 177	49 417
z Niemiec	53 559	56 092	55 229	44 842	47 239
z innego kraju	3261	3803	4004	3375	3345

** od 2016 r. nowy sposób zestawienia danych liczbowych (zob. str. 9)*

3. Dni projektowe

a. Osobodni w 2017 r.

Liczba dofinansowanych osobodni w 2017 r.				
	w Polsce	**w Niemczech**	**w innym kraju**	**łącznie**
wymiana pozaszkolna	113 885	126 205	3059	**243 149**
wymiana szkolna	202 156	168 364	1660	**372 180**
łącznie	**316 041**	**294 569**	**4719**	**615 329**

Liczba osobodni jest iloczynem liczby uczestników i dni przypisanych do danego projektu. Ma ona istotne znaczenie w pracy PNWM, ponieważ to od niej bezpośrednio zależy wysokość dofinansowania projektu. Dotacje do kosztów programu, które stanowią największą część budżetu wspierania PNWM, oblicza się mnożąc właściwą stawkę ryczałtową przez liczbę osób i dni. Przyznana dotacja jest wypadkową ilości osobodni i stawki ryczałtowej.

Z powyższych liczb można także odczytać, że w 2017 r. statystycznie każdego dnia w Polsce i Niemczech w projektach wspieranych przez PNWM uczestniczyło 1686 młodych osób.

Liczba osobodni w 2017 r. wzrosła o 6,8% w porównaniu do roku poprzedniego, co powiązane jest ze wzrostem liczby projektów (6,8%) oraz uczestników (5,9%).

Największy wzrost osobodni przypada na projekty wymiany szkolnej realizowane w Polsce (11,7%) oraz projekty wymiany pozaszkolnej, odbywające się na terenie Niemiec (6,4%). Przesunięcie liczby programów pozaszkolnych do Niemiec wiąże się z większą liczbą oraz szerszą ofertą międzynarodowych domów spotkań młodzieży usytuowanych w Niemczech. Także zainicjowany przez PNWM program „Razem osiągniemy więcej” wsparł aktywność placówek kształceniowych, które poszerzyły swoją ofertę współpracy ze szkołami. Jednak z uwagi na asymetrię w strukturach młodzieżowych w obu krajach liczba domów spotkań w Niemczech znacznie przerasta liczbę podobnych placówek w Polsce. Stąd liczba osobodni w wymianie pozaszkolnej wyższa jest w Niemczech o 12 320. Natomiast w programach wymiany szkolnej, podczas których młodzież korzysta głównie z zakwaterowania u rodzin, w 2017 roku większa część projektów odbyła się w Polsce.

Porównanie z rokiem 2016							
	w Polsce		**w Niemczech**		**w innym kraju**	**łącznie**	
wymiana pozaszkolna	114 870	**-0,9%**	118 593	**6,4%**		233 463	**4,1%**
wymiana szkolna	181 017	**11,7%**	161 529	**4,2%**		342 546	**8,7%**
łącznie	**295 887**	**6,8%**	**280 122**	**5,2%**		**576 009**	**6,8%**

b. Liczba osobodni w latach 2013–2017

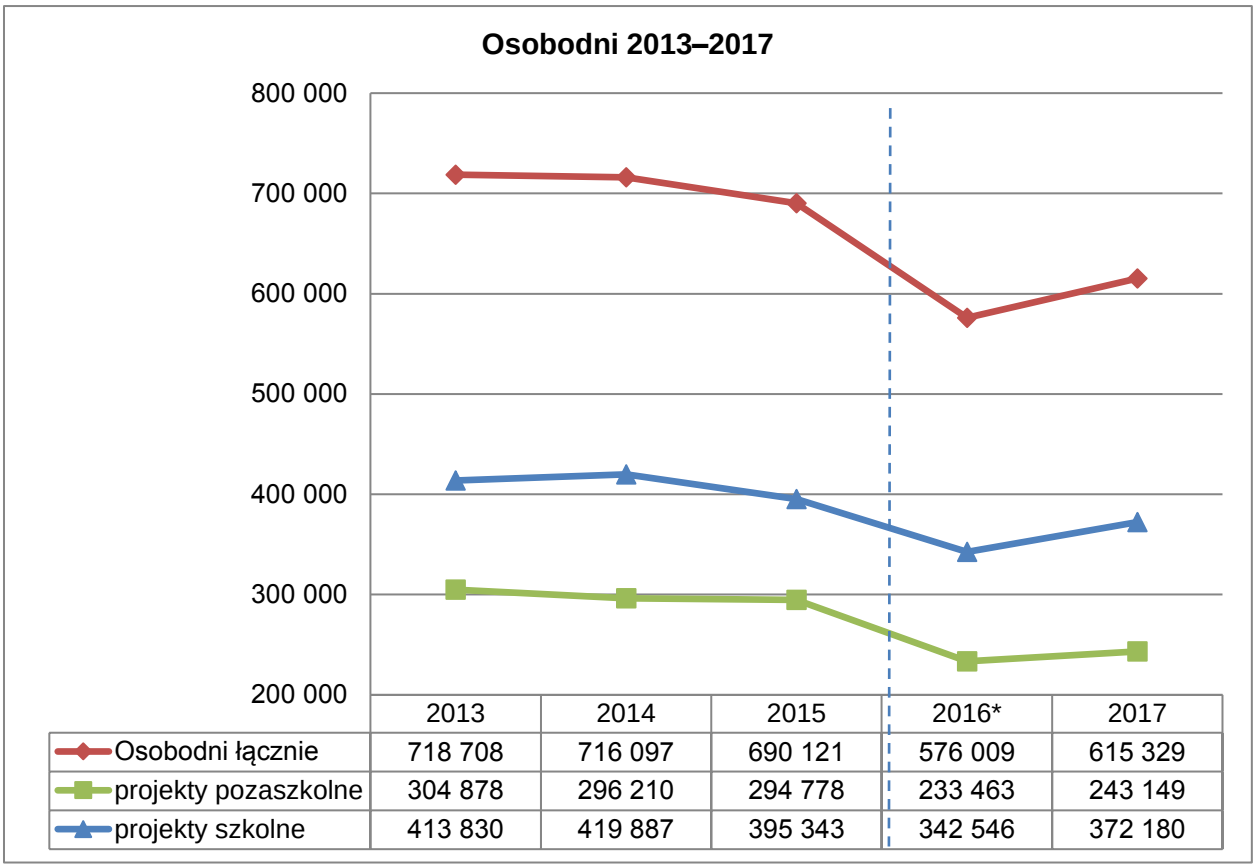

	2013	2014	2015	2016*	2017
Osobodni łącznie	718 708	716 097	690 121	576 009	615 329
projekty pozaszkolne	304 878	296 210	294 778	233 463	243 149
projekty szkolne	413 830	419 887	395 343	342 546	372 180

** od 2016 r. nowy sposób zestawienia danych liczbowych (zob. str. 9)*

Po spadku liczby osobodni w 2016 r., który wynikał z faktu, że w budżecie PNWM nie wystarczyło środków na dofinansowanie wszystkich projektów wymian i 161 wniosków pozostało bez dotacji na liście rezerwowej oraz z zaprzestania przyznawania dotacji do jednonarodowych podróży do miejsc pamięci, w 2017 r. PNWM odnotowała wzrost do poziomu 615 329 osobodni w polsko-niemieckich projektach wymiany.

4. Projekty w Polsce w 2017 r.

W 2017 r. na terenie Polski odbyło się 1336 dofinansowanych projektów polsko-niemieckiej wymiany młodzieży (por. Część II, rozdział 1e). Ich procentowe rozłożenie na poszczególne regiony przedstawia poniższa grafika:

Pod względem ilości zrealizowanych projektów prym w polsko-niemieckiej wymianie młodzieży wiódł region przygraniczny, województwa: dolnośląskie z 242 projektami (18,1%), zachodniopomorskie (13,3%) i lubuskie (10,6%). Listę województw zamknęły regiony Polski Centralnej i Wschodniej – województwa: łódzkie (1,6%), podlaskie (0,6%) i świętokrzyskie (0,5%), na terenie którego odbyła się tylko 7 spotkań polsko-niemieckich.

Największa liczba projektów przypadła na województwo dolnośląskie, gdzie w Krzyżowej koło Świdnicy znajduje się Międzynarodowy Dom Spotkań Młodzieży, w którym w 2017 roku odbyło się 76 projektów wymiany młodzieży. Ponadto województwo dolnośląskie jest najludniejszym z województw przygranicznych. Przykładowo w samym Wrocławiu zarejestrowanych jest ponad 100 podmiotów, aktywnie zaangażowane we współpracę polsko-niemiecką. Wcześniej najwięcej projektów odbywało się na terenie Małopolski, gdzie na wysoką liczbę wpływały projekty odbywające się w Międzynarodowym Domu Spotkań Młodzieży w Oświęcimiu. Głównie były to jednonarodowe podróże do miejsc pamięci, które PNWM wspierała do grudnia 2015 r.

Do sukcesu wymiany polsko-niemieckiej w obszarze przygranicznym przyczyniły się z pewnością Euroregiony: Pomerania, Pro Europa Viadrina, Sprewa-Nysa-Bóbr i Nysa, które pełniąc funkcję jednostek centralnych PNWM, wspierają merytorycznie wymianę polsko-niemiecką na terenie podległych sobie gmin, służąc wnioskodawcom doradztwem, jak również organizując dla nich warsztaty metodyczne i fora wymiany doświadczeń.

Mimo wielu prób aktywizacji, nie udało się dotąd wzmocnić projektów wymiany w centralnych i wschodnich regionach Polski, w których jest ona najsłabiej reprezentowana.

Biorąc pod uwagę liczbę projektów zrealizowanych w Polsce w 2017 r., wymiana pozaszkolna wyprzedziła szkolną tylko w województwie lubuskim. Natomiast wymiana szkolna zapewniła sobie wyraźną przewagę w dużych aglomeracjach: na Dolnym Śląsku, Małopolsce, Śląsku i Mazowszu.

Przy tworzeniu nowych partnerstw szkolnych dużą rolę – obok profilu szkoły, wieku i zainteresowań uczniów – odgrywa także położenie geograficzne szkoły partnerskiej. W związku z tym nie łatwo jest szkole z Białegostoku czy z Kielc znaleźć szkołę partnerską w Niemczech. Szkoły niemieckie poszukują najchętniej do współpracy szkół w dużych miastach jak Warszawa, Kraków, Wrocław, Gdańsk czy Poznań. Stąd też szkoły w tych miastach cieszą się dużym udziałem we współpracy polsko-niemieckiej, co jednocześnie widać po liczbach projektów szkolnych, zrealizowanych w tych województwach.

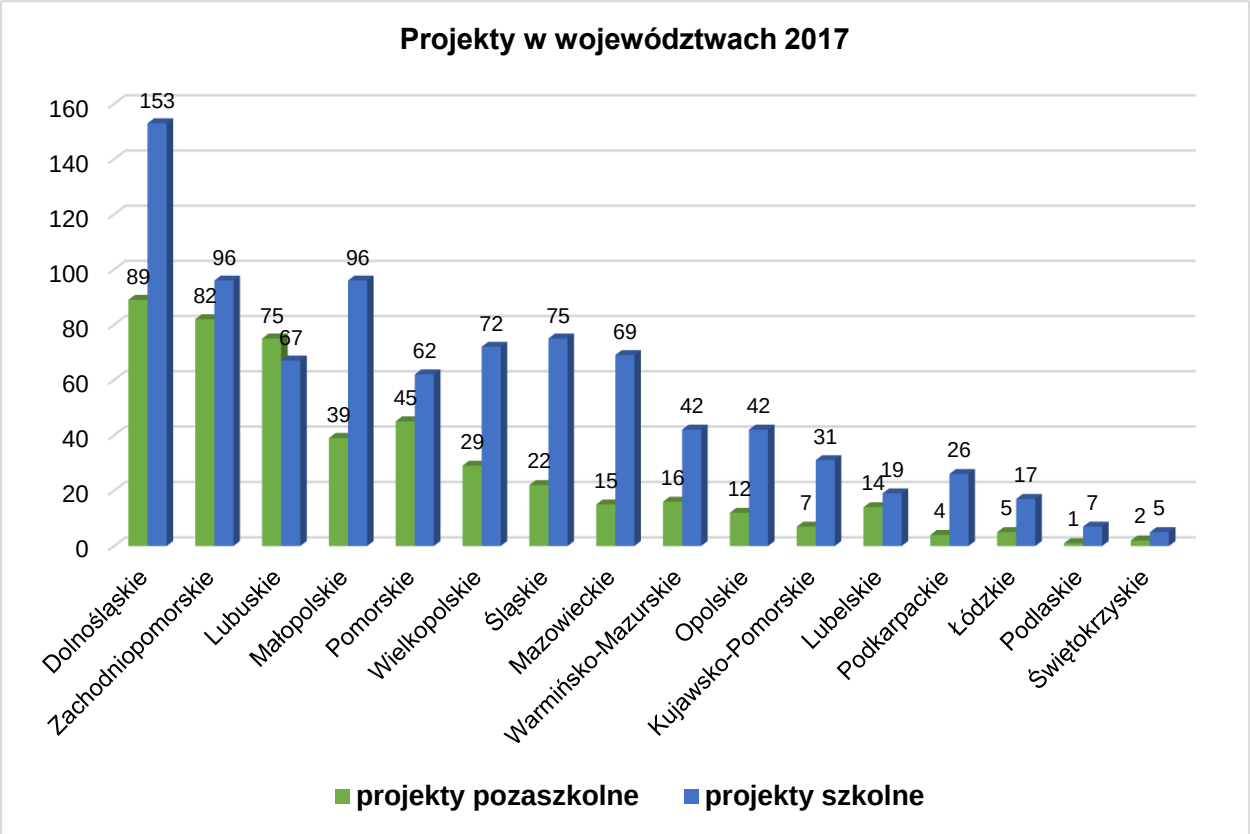

5. Projekty w Niemczech w 2017 r.

W 2017 r. na terenie Niemiec zrealizowano łącznie 1256 projektów polsko-niemieckiej wymiany młodzieży – o 80 mniej niż w tym samym czasie w Polsce (por. Część II, rozdział 1e). Ich procentowe rozłożenie na poszczególne regiony przedstawia poniższa grafika:

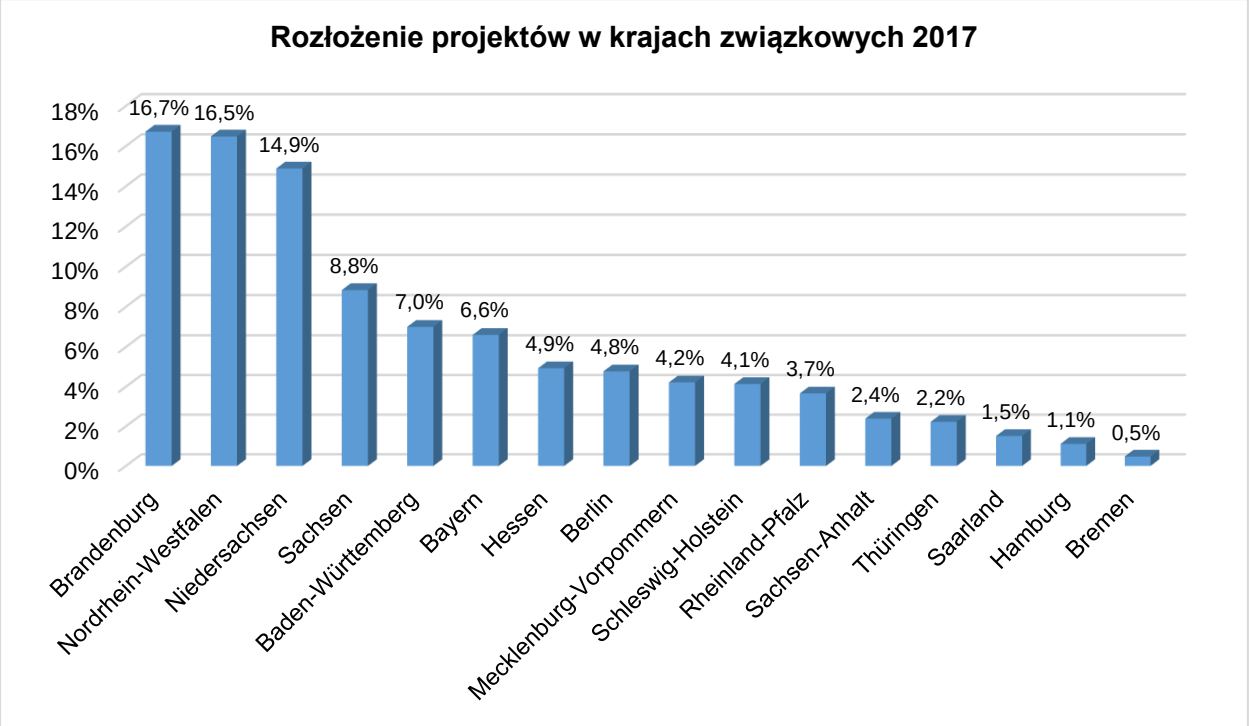

Podobnie jak w latach poprzednich, w 2017 r. prowadziła Brandenburgia, Nadrenia Północna-Westfalia oraz Dolna Saksonia z około piętnastoprocentowym udziałem w liczbie zrealizowanych projektów na terenie Niemiec.

Najmniej spotkań miało miejsce w zachodnioniemieckich miastach wydzielonych: w Hamburgu i Bremie, choć liczbę projektów należy odnieść proporcjonalnie do liczby mieszkańców.

W rozłożeniu liczby projektów w poszczególnych krajach związkowych znamienne są różnice pomiędzy wymianą szkolną i pozaszkolną. Projekty realizowane przez organizacje i stowarzyszenia w ramach pozaszkolnej wymiany młodzieży przeważają znacznie w Brandenburgii i Saksonii oraz w pozostałych landach wschodnioniemieckich, położonych blisko granicy z Polską: w Berlinie, Meklemburgii-Pomorzu Przednim i Turyngii. Natomiast w Niemczech Zachodnich – głównie w Nadrenii Północnej-Westfalii i Dolnej Saksonii, a także w Badenii-Wirtembergii i Bawarii, Nadrenii-Palatynacie i Szlezwiku-Holsztynie zdecydowanie dominuje wymiana szkolna.

Przyczyny takiego podziału mają prawdopodobnie swe podłoże w przeszłości. Po zjednoczeniu Niemiec szkoły z nowych krajów związkowych szukały współpracy przede wszystkim ze szkołami Europy Zachodniej i USA, co było podyktowane z jednej strony chęcią poznania niedostępnego dotąd świata, z drugiej zaś motywowane nauką języków obcych. Z podobnym nastawieniem szkoły polskie poszukiwały partnerów do współpracy. One również chciały budować współpracę ze szkołą z „prawdziwego” Zachodu. I tu uczniowie i nauczyciele starych landów wykazali dużą

otwartość i chęć poznania nieznanego dotąd kraju sąsiada. Ponieważ partnerstwa szkolne należą do tych najtrwalszych, to wiele z nich przetrwało do dnia dzisiejszego i często ma już ponad dwadzieścia lat.

Organizowane rokrocznie giełdy kontaktów adresowane są przeważnie do szkół wschodnio-niemieckich. Każde z nich prowadzą do nawiązania nowych kontaktów i współpracy, lecz pomimo to dysproporcja w liczbie polsko-niemieckich partnerstw szkolnych ze Wschodem i Zachodem Niemiec zdaje się być jeszcze długo nie do pokonania.

Wymiana pozaszkolna bazuje w dużej mierze na podmiotach niepublicznych i domach spotkań młodzieży. Wiele takich placówek położonych we wschodniej części Niemiec wyspecjalizowało się w pedagogice projektów polsko-niemieckich spotkań młodzieży, wypracowało bogatą i atrakcyjną ofertę programową, którą przyciąga pod swój dach młodzież z obu krajów do udziału we wspólnych projektach.

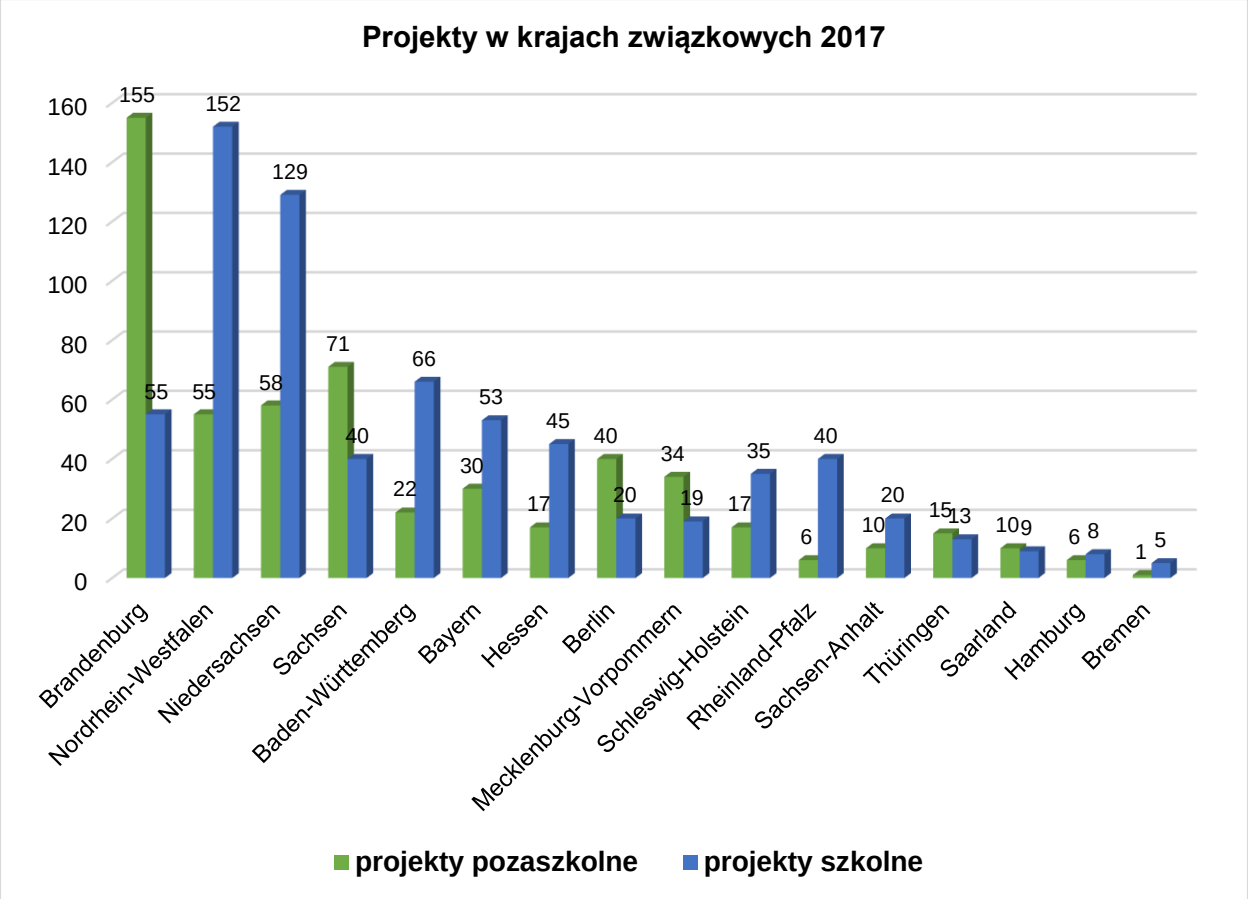

6. Czas trwania projektów

Zgodnie z Wytycznymi wspierania PNWM dofinansowuje projekty, które umożliwiają młodzieży z Polski i Niemiec spotkanie i wzajemne poznanie się. Wspólnie realizowany program projektu powinien obejmować minimum cztery, a maksymalnie 28 dni. Tylko w obszarze przygranicznym możliwe są spotkania dzieci i młodzieży, trwające krócej niż cztery dni. Natomiast praktyki zawodowe nie mogą trwać dłużej niż trzy miesiące. Jak długo trwają projekty spotkań polsko-niemieckich przedstawia poniższa tabela:

Projekty*		dni: **1–3**	**4–7**	**8–14**	**15–28**
pozaszkolne	**2016**	169	483	224	53
	2017	156	477	261	45
szkolne	**2016**	155	829	476	7
	2017	166	905	486	9
łącznie	**2016**	324	1312	700	60
	2017	**322**	**1382**	**747**	**54**

** z wyłączeniem publikacji, małych projektów „4 x 3 prosta sprawa!" i projektów trwających ponad 28 dni*

Dla potrzeb sporządzenia powyższego zestawienia pierwszy i ostatni dzień projektu zostały każdorazowo policzone jako jeden dzień programu. Zazwyczaj wspólny program w tych dniach odbywa się tylko przez pół dnia, a pozostały czas przeznaczony jest na podróż, która nie wlicza się do czasu wspólnie realizowanego projektu. W praktyce PNWM przyznaje dofinansowanie ryczałtowe na pierwszy i ostatni dzień programu tylko wtedy, gdy w tych dniach faktycznie odbywa się program spotkania obu grup, a nie tylko powitanie bądź pożegnanie.

W przedziale projektów trwających od jednego do trzech dni znalazły się wspomniane powyżej projekty w obszarze przygranicznym. Szkoły czy organizacje młodzieżowe w tym regionie często oddalone są od siebie zaledwie o kilka lub kilkanaście kilometrów i wówczas są w stanie realizować projekty długofalowe, które składają się z wielu spotkań jedno- lub czasem nawet półdniowych. Poniżej czterech dni trwa także wiele programów specjalistycznych, które organizowane są przez jednostki centralne i inne organizacje w celu podnoszenia jakości w projektach wymiany (zob. część II, rozdział 10b).

W porównaniu do roku poprzedniego liczba projektów trwających do trzech dni pozostała na tym samym poziomie – w wymianie pozaszkolnej zmalała o 13, a w wymianie szkolnej wzrosła o 11 projektów.

Klasyczny program wymiany trwa przeważnie od pięciu do ośmiu dni. Dlatego też najwięcej projektów, bo aż 85% w 2017 r. uplasowało się w dwóch środkowych przedziałach powyższego zestawienia. Ich liczba w porównaniu do roku 2016 wzrosła o 117, co wiąże się bezpośrednio ze wzrostem ogólnej liczby projektów.

Wymiana zawodowa i wszelkiego rodzaju letnie obozy dla młodzieży trwają niekiedy powyżej dwóch tygodni. Jak wynika z liczb zestawionych w kolumnie 15–28 są one domeną wymiany pozaszkolnej. Pomimo że łączna liczba wymian szkolnych w 2017 r. przekroczyła o 579 liczbę projektów pozaszkolnych, to w tej kategorii odbyło się o 35 programów więcej w pozaszkolnej wymianie młodzieży.

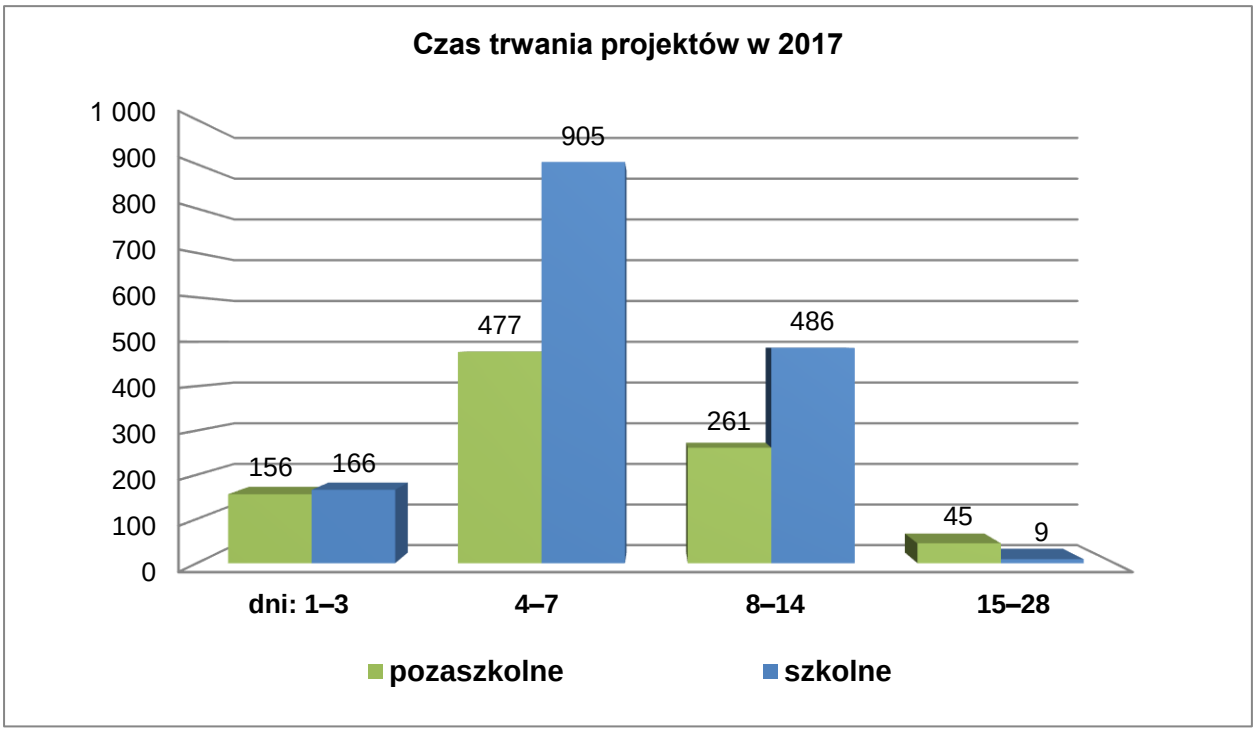
Czas trwania projektów w 2017
1 000
900
800
700
600
500
400
300
200
100
0
156
166
477
905
261
486
45
9
dni: 1–3
4–7
8–14
15–28
pozaszkolne
szkolne

7. Podmioty i jednostki centralne w liczbach

Wiele organizacji działających w obrębie wspierania międzynarodowej wymiany młodzieży przedstawia w swoich zestawieniach statystycznych ilość partnerstw. Metoda ta jest często stosowana w wymianie szkolnej, gdzie wymienia się liczbę współpracujących ze sobą szkół z obu krajów. Liczba polsko-niemieckich partnerstw szkolnych sięga powyżej 1000. Jednak z uwagi na specyfikę wspierania przez PNWM trudno ją dokładnie określić, bowiem PNWM wspiera nie partnerstwa, lecz projekty. Przy tym nie ogranicza szkołom ani ilości, ani profilu partnerów do realizacji projektu. W praktyce oznacza to, że szkoła może współpracować z jedną lub kilkoma szkołami, a także i z organizacją młodzieżową z kraju sąsiada. Projekt może być dodatkowo realizowany w domu spotkań młodzieży, gdzie partnerem będzie młodzież niezrzeszona itp. Ponadto niektóre szkoły organizują jeden projekt wymiany co dwa lata, a inne po kilka w roku, dlatego PNWM przedstawia w swoich zestawieniach liczby faktycznie dofinansowanych projektów spotkań, a nie partnerstw pomiędzy szkołami czy organizacjami.

a. Podmioty dofinansowane przez PNWM w 2017 r.

Poniżej w tabeli ujęte zostały wszystkie podmioty, które w 2017 roku współorganizowały i uczestniczyły w przynajmniej jednym projekcie dofinansowanym przez PNWM.

	z Polski	**z Niemiec**	**z innego kraju**	**łącznie**
wymiana pozaszkolna	501	517	138	**1156**
wymiana szkolna	1052	1011	43	**2106**
łącznie	**1553**	**1528**	**181**	**3262**

W porównaniu do roku poprzedniego łączna liczba aktywnych podmiotów wzrosła o 150 (4,8%), proporcjonalnie do liczby dofinansowanych projektów.

W 2017 r. w 1013 projektach wymiany pozaszkolnej uczestniczyło 1156 podmiotów (w tym 501 z Polski, 517 z Niemiec), co oznacza, że statystycznie każdy podmiot uczestniczył w dwóch projektach wymiany. Natomiast w wymianie szkolnej – 2106 szkół (w tym 1052 z Polski i 1011 z Niemiec) wzięło udział w 1592 projektach, tj. na każdą szkołę przypadło średnio ok. półtora projektu. Na przestrzeni ostatnich lat relacja ta pozostaje niezmienna. Wynika ona z różnej specyfiki obu obszarów wspierania. Szkoły starają się najczęściej przeprowadzić w roku szkolnym jeden lub dwa wspólne projekty – wizytę i rewizytę. Natomiast w wymianie pozaszkolnej dużo bardziej aktywne są domy spotkań i dachowe organizacje młodzieżowe, z których wiele realizuje od kilku do kilkunastu projektów w roku.

b. Aktywne jednostki centralne w 2016 r.

Liczba jednostek centralnych od lat utrzymuje się na stosunkowo niezmiennym poziomie. Za „aktywne” uznaje się w poniższym zestawieniu te jednostki centralne, które na przestrzeni roku otrzymały dofinansowanie do co najmniej jednego projektu. Jeśli jednostka centralna nie złożyła żadnego wniosku, PNWM wyjaśnia z nią, w jakiej formie ma się odbywać dalsza współpraca.

W ogólnym rozrachunku w 2017 r. PNWM współpracowała z 77 jednostkami centralnymi. Liczba ich w porównaniu do roku poprzedniego wzrosła o dwa. Powołano dwie nowe jednostki centralne w Niemczech: w pozaszkolnej wymianie młodzieży – placówkę kształceniową Bredbeck w miejscowości Osterholz-Scharmbeck (Dolna Saksonia) oraz w wymianie szkolnej – niemieckie biuro euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr w miejscowości Guben, któremu podlegają wszystkie szkoły z kraju związkowego Brandenburgia.

	w Polsce		**w Niemczech**		**łącznie**	
	2016	**2017**	2016	**2017**	2016	**2017**
wymiana pozaszkolna	17	**17**	43	**44**	60	**61**
wymiana szkolna	7	**7**	8	**9**	15	**16**
łącznie	24	**24**	51	**53**	75	**77**

8. Liczba projektów w rozbiciu na miesiące

Podobnie jak w latach ubiegłych tak i w 2017 r. nie zmieniła się tendencja, wyznaczająca liczbę projektów realizowanych w poszczególnych miesiącach. W poniższym zestawieniu projekty wymiany zostały przyporządkowane miesiącom zgodnie z datą dnia rozpoczęcia programu.

Łączna liczba projektów w tabeli jest mniejsza od liczby wszystkich zrealizowanych projektów, ponieważ nie zostały w niej uwzględnione publikacje i małe projekty „4x3 prosta sprawa!", których realizacja jest długofalowa – najczęściej trwa pół lub cały rok.

Projekty w 2017 r.	**styczeń**	**luty**	**marzec**	**kwiecień**	**maj**	**czerwiec**	**lipiec**	**sierpień**	**wrzesień**	**październik**	**listopad**	**grudzień**
	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**
wymiana pozaszkolna	26	31	35	67	84	**123**	**163**	**112**	**103**	94	60	41
	2,8%	3,3%	3,7%	7,1%	8,9%	13,1%	17,4%	11,9%	11,0%	10,0%	6,4%	4,4%
wymiana szkolna	22	23	165	142	**441**	**178**	13	6	**353**	145	52	26
	1,4%	1,5%	10,5%	9,1%	28,2%	11,4%	0,8%	0,4%	22,5%	9,3%	3,3%	1,7%
łącznie	**48**	**54**	**200**	**209**	**525**	**301**	**176**	**118**	**456**	**239**	**112**	**67**

Rok szkolny wyznacza rytm życia większości młodzieży i rodzin i tym samym również rozkład projektów polsko-niemieckiej wymiany młodzieży. Najwięcej projektów wymiany szkolnej odbywa się niezmiennie przede wszystkim w maju, czerwcu i wrześniu. Tylko w tych miesiącach 2017 r.: zrealizowano znacznie ponad połowę (62%) projektów wymiany uczniów. Najmniej projektów szkolnych odbywa się zaś w miesiącach wakacyjnych (lipiec, sierpień – 1,2%) oraz ferii świątecznych i zimowych (od grudnia do lutego).

Natomiast w wymianie pozaszkolnej najwięcej projektów odbywa się niezmiennie w okresie wakacji – od czerwca do września 2017 r. odbyło się 53,4% wszystkich wymian w roku, a także podczas innych przerw w szkole – ferii jesiennych oraz w połączeniu z długimi weekendami.

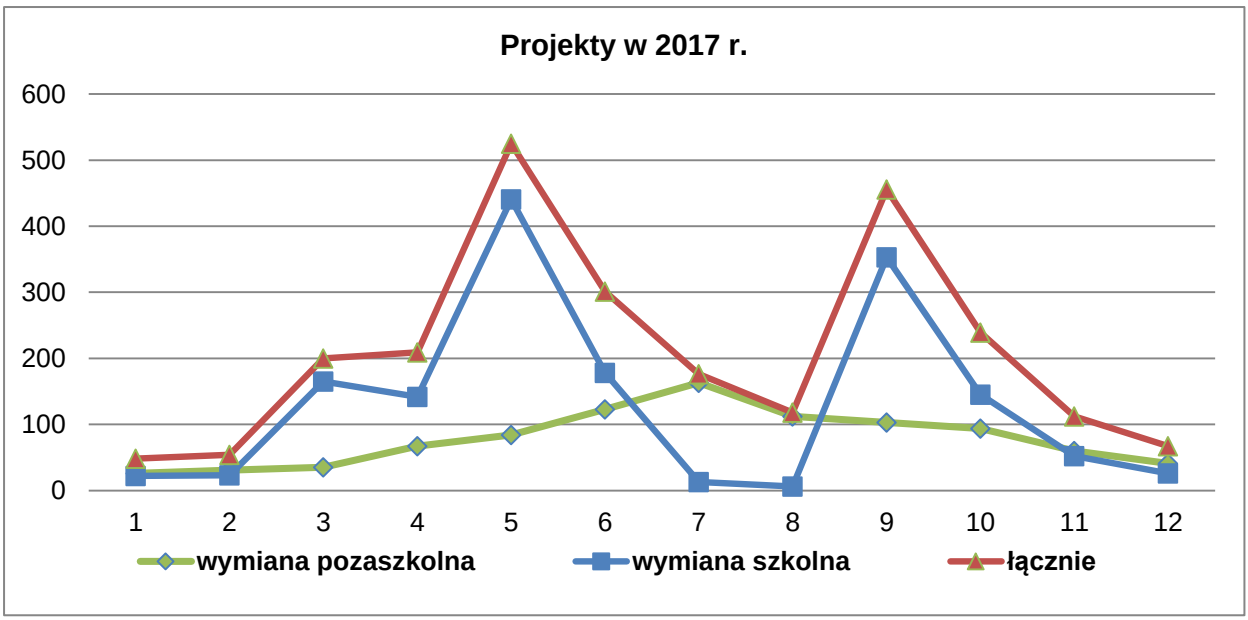

9. Współpraca z innymi krajami

Zestawienie projektów trójstronnych obejmuje tylko projekty dofinansowane przez PNWM. W poniższej tabeli nie zostały uwzględnione projekty trójstronne, zrealizowane przy udziale partnerów z Polski i Niemiec, jeżeli projekt odbywał się na terenie Niemiec lub Francji i otrzymał dotację z Niemiecko-Francuskiej Współpracy Młodzieży (NFWM), a polski partner nie złożył do PNWM wniosku o dofinansowanie do kosztów podróży do granicy polsko-niemieckiej ze względu na niewielką kwotę możliwej dotacji.

Od roku 2014 kraj, z którym odbywa się najwięcej projektów trójstronnych to Ukraina – w roku 2017: 83 projekty, co stanowi ponad 35% wszystkich dofinansowanych przez PNWM projektów trójstronnych. Wzrost liczby polsko-niemiecko-ukraińskich wymian związany jest z rozwojem sytuacji politycznej na Ukrainie. Chcąc umożliwić jeszcze większej liczbie młodzieży z Ukrainy udział w projektach międzynarodowych, PNWM ogłosiła na początku 2014 r. akcję „Razem z Ukrainą", poprzez którą zachęcała istniejące już partnerstwa polsko-niemieckie do zaproszenia do realizacji wspólnych projektów szkoły i organizacje młodzieżowe z Ukrainy. Od 2014 r. PNWM otrzymuje od Federalnego Ministerstwa Spraw Zagranicznych dodatkowe środki finansowe na wspieranie projektów z krajami Partnerstwa Wschodniego (Ukraina, Białoruś, Armenia, Azerbejdżan, Gruzja i Mołdawia). W 2016 r. do programu włączona została także Rosja. Z pozyskanych środków PNWM mogła dofinansować do pełnej wysokości stawek ryczałtowych koszty programów w Niemczech i ww. krajach oraz podróż uczestników z kraju trzeciego. W rezultacie liczba projektów trójstronnych z Ukrainą wyprzedziła wymiany z Czechami i Francją.

	2013	2014	2015	2016	2017
łącznie	**218**	**217**	**291**	**245**	**234**
Ukraina	60	86	122	99	83
Czechy	67	56	72	61	64
Rosja	12	11	12	14	19
Białoruś	7	12	11	21	16
Francja	23	12	21	14	15
Izrael	6	6	8	3	7
Słowacja	4	3	6	3	3
Litwa	16	9	8	2	3
Włochy	3	3	2	5	2
Bośnia i H.	1	2	1	2	2
Węgry	6	5	2	3	2
Holandia	3	2	2	6	2
Szwecja	2	2	2	1	2
Hiszpania	2	2	2	1	2
Grecja	0	0	0	1	2
inne	6	6	19	9	10

10. Szkolenia i programy specjalistyczne dla animatorów wymiany

Jednym z głównych zadań PNWM jest tworzenie nowych i umacnianie istniejących partnerstw pomiędzy szkołami i organizacjami młodzieżowymi z obu krajów. By możliwie efektywnie wykorzystać czas pomiędzy spotkaniami oraz umożliwić młodzieży wzajemne poznanie się nie tylko podczas wycieczek i zwiedzania, ale przede wszystkim poprzez wspólną naukę, pracę i zabawę, PNWM co roku inicjuje i wspiera szeroką paletę szkoleń i programów specjalistycznych dla nauczycieli i opiekunów wymiany (warsztaty metodyczne, fora wymiany doświadczeń, seminaria tematyczne itp.). Celem tych programów jest wyposażenie animatorów wymiany w przydatne narzędzia i metody, które zastosowane w praktyce powinny zagwarantować wysoką jakość realizowanych projektów, a tym samym zapewnić maksymalne wykorzystanie potencjału edukacyjnego podczas każdego polsko-niemieckiego spotkania młodzieży.

a. Szkolenia i projekty własne PNWM

Szkolenia, wymiany partnerskie oraz konferencje organizowane każdego roku przez PNWM mają na celu przyciągnąć, kształcić, jak i wspierać działania sieciujące pomiędzy nauczycielami, edukatorami i pedagogami zaangażowanymi w polsko-niemiecką wymianę młodzieży.

W 2017 roku odbyło się 14 takich wydarzeń. Wśród 879 uczestników, 500 uczestników (57%) pochodziło z Polski, 327 (37,2%) z Niemiec, a 52 (5,8%) z krajów trzecich, z najsilniejszą reprezentacją z Ukrainy w liczbie 37 osób. W programach specjalistycznych PNWM brało udział prawie trzy razy więcej kobiet (73,4%) niż mężczyzn (26,6%).

b. Szkolenia zrealizowane przez partnerów PNWM

W celu nawiązania i doskonalenia współpracy organizacji i instytucji zajmujących się wymianą młodzieży PNWM wspiera także programy skierowane do animatorów wymiany: spotkania informacyjne, seminaria kontaktowe i tematyczne, konferencje itp.

Programy specjalistyczne w 2017 r.	**Liczba**	**Uczestnicy**			
		łącznie	z Niemiec	z Polski	z innego kraju
łącznie	**74**	**2290**	**830**	**1378**	**82**
wymiana pozaszkolna	52	1240	543	633	64
wymiana szkolna	22	1050	287	745	18
wszystkie projekty dofinansowane	*2605*	*100 001*	*47 239*	*49 417*	*3345*
Udział procentowy	**2,8%**	**2,3%**	**1,8%**	**2,8%**	**2,5%**

Powyższa tabela przedstawia dofinansowane przez PNWM szkolenia i programy specjalistyczne, które zostały zorganizowane i przeprowadzone przez organizacje partnerskie. Liczby te zostały zestawione z łączną liczbą uczestników i projektów dofinansowanych w 2017 r. Powyższe dane przedstawiają także procentowy udział szkoleń i programów specjalistycznych we wszystkich projektach dofinansowanych przez PNWM.

Łącznie w 2017 r. PNWM umożliwiła realizację 74 programów specjalistycznych, co stanowiło 2,8% liczby wszystkich projektów (2016: 77, 3,2%). Szkolenia te odbywały się zarówno na terenie Polski jak i Niemiec, pomimo to wzięło w nich udział o 548 więcej uczestników z Polski. W niektórych seminariach uczestniczyli także animatorzy wymian z innego kraju. Wśród nich znalazły się trójstronne giełdy kontaktów z Ukrainą i Rosją.

11. Budżet PNWM

Budżet PNWM zasilany jest przez składki rządów Polski i Niemiec. Wysokość składek rządowych w poszczególnych latach została przedstawiona w poniższej tabeli.

Rok	Składka Rządu RP		Składka Rządu RFN	Składki obu Rządów
	nominalnie	po denominacji*		
2013	17 000 000 PLN	4 027 959 EUR	5 000 000 EUR	**9 027 959 EUR**
2014	17 000 000 PLN	3 923 469 EUR	5 000 000 EUR	**8 923 469 EUR**
2015	17 000 000 PLN	4 088 307 EUR	5 000 000 EUR	**9 088 307 EUR**
2016	18 000 000 PLN	4 295 840 EUR	5 000 000 EUR	**9 295 840 EUR**
2017	18 000 000 PLN	4 094 073 EUR	6 000 000 EUR	**10 094 073 EUR**

** Przeliczenie polskiej składki na euro nastąpiło w oparciu o tabelę średnich kursów wymiany walut Europejskiego Banku Centralnego z dn. 1 lipca roku poprzedzającego.*

Każdego roku wysokość składki do budżetu PNWM określana jest przez oba rządy. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat wpłaty te pozostawały na stałym poziomie: 17 mln PLN i 5 mln EUR. W 2016 r. rząd RP podniósł swój wkład o 1 milion złotych, a w 2017 rząd Niemiec – o 1 milion euro. Wysokość budżetu PNWM zdenominowana w jednej walucie (EUR) wahała się jednakże w zależności od kursu obu walut od 8,9 mln w 2014 do 10,1 mln EUR w 2017 r.

W 2017 r. udział rządu niemieckiego w budżecie PNWM był wyższy o prawie 2 mln EUR.

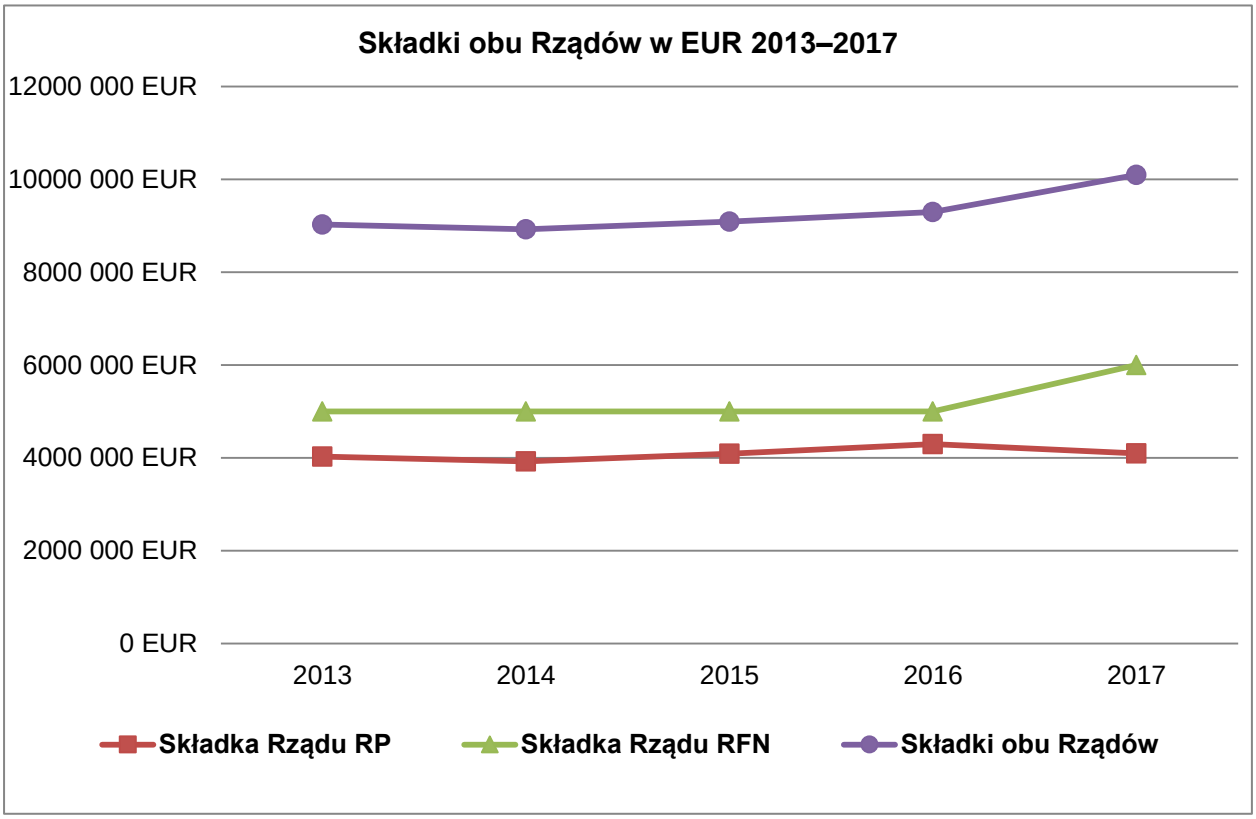

W związku z zasadami wspierania, które zostały przedstawione w pierwszej części niniejszego raportu, PNWM dofinansowuje projekty wymiany młodzieży kwotami obliczonymi w oparciu o stawki zryczałtowane. Projekty, które spełniają kryteria, otrzymują z reguły promesę dotacji. Aby zapewnić dofinansowanie wszystkim projektom, które spełniają kryteria Wytycznych wspierania, PNWM każdego roku na nowo określa, jaki procent stawek zryczałtowanych będzie w danym roku faktycznie przekazywany podmiotom w formie dotacji. I tak, w roku 2017 przyjęto, że w przypadku kosztów podróży będzie to kwota w wysokości 50%, a kosztów programu 65–75% stawki zryczałtowanej PNWM. Tylko w pierwszych latach budżet PNWM wystarczał na wypłacanie dotacji w pełnej wysokości stawek. W 2017 r. wypłata nawet pełnych stawek ryczałtowych nie byłaby w stanie pokryć wszystkich kosztów projektu.

12. Wydatkowane środki

		wydane środki	liczba projektów	na projekt	liczba osobodni	na osobo-dzień
2013	**łącznie**	**6 251 238 EUR**	**3 033**	**2 061 EUR**	**718 708**	**8,70 EUR**
	pozaszkolne	3 465 311 EUR	1 308	2 649 EUR	304 878	11,37 EUR
	szkolne	2 785 927 EUR	1 725	1 615 EUR	413 830	6,73 EUR
2014	**łącznie**	**6 563 418 EUR**	**3 035**	**2 163 EUR**	**716 097**	**9,17 EUR**
	pozaszkolne	3 668 882 EUR	1 243	2 952 EUR	296 210	12,39 EUR
	szkolne	2 894 536 EUR	1 792	1 615 EUR	419 887	6,89 EUR
2015	**łącznie**	**7 909 991 EUR**	**2 949**	**2 682 EUR**	**690 121**	**11,46 EUR**
	pozaszkolne	4 112 465 EUR	1 193	3 447 EUR	294 778	13,95 EUR
	szkolne	3 797 526 EUR	1 756	2 163 EUR	395 343	9,61 EUR
2016	**łącznie**	**6 879 628 EUR**	**2 440**	**2 820 EUR**	**576 009**	**11,94 EUR**
	pozaszkolne	3 586 074 EUR	959	3 739 EUR	233 463	15,36 EUR
	szkolne	3 293 554 EUR	1 481	2 224 EUR	342 546	9,61 EUR
2017	**łącznie**	**6 938 037 EUR**	**2 605**	**2 663 EUR**	**615 329**	**11,28 EUR**
	pozaszkolne	3 473 717 EUR	1 013	3 429 EUR	243 149	14,29 EUR
	szkolne	3 464 320 EUR	1 592	2 176 EUR	372 180	9,31 EUR

** budżet wspierania bez programów własnych PNWM*

W powyższej tabeli środki na wspieranie w budżecie PNWM zostały zestawione z liczbą dofinansowanych projektów i liczbą osobodni. Obliczono, jaką uśrednioną kwotę dotacji PNWM mogła przyznawać w przeliczeniu na projekt wymiany szkolnej i pozaszkolnej oraz na osobodzień, uwzględniając dotację do kosztów programu i podróży do miejsca realizacji projektu.

W latach 2013–2017 średnia kwota dotacji PNWM przypadająca na pojedynczy projekt wynosiła 2478 EUR, a średnie dofinansowanie, jakie przypadało na osobodzień, sukcesywnie rosło od 8,70 EUR w 2013 do 11,94 EUR w 2016 r.

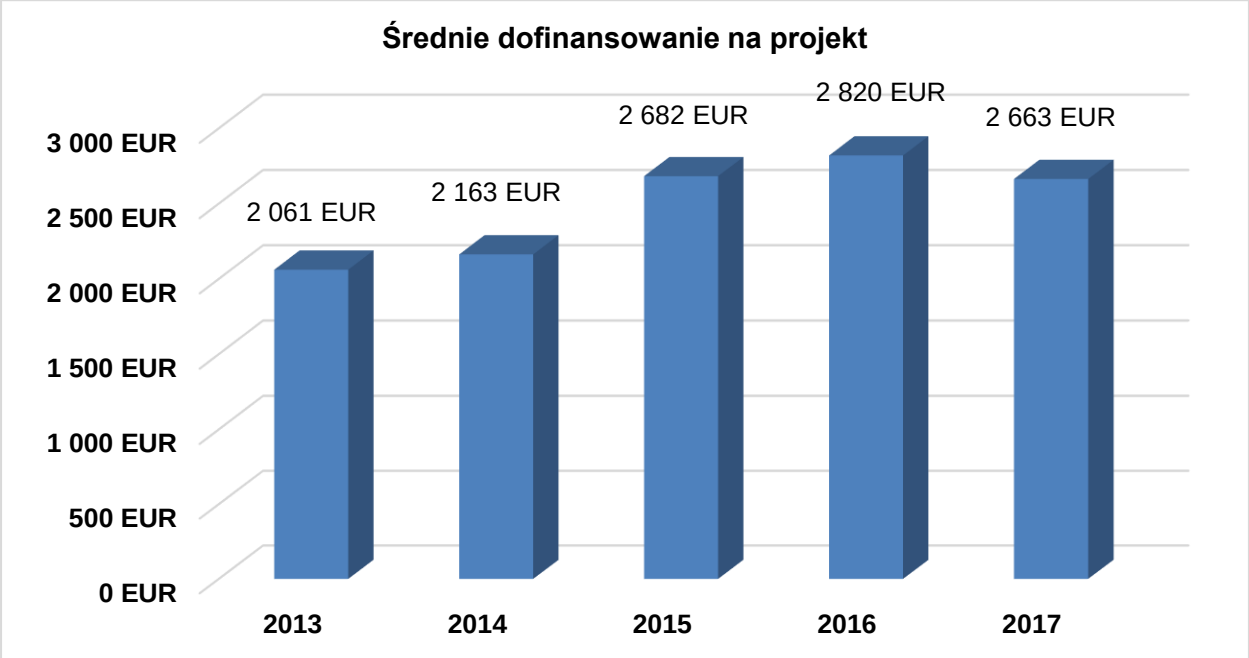

W 2017 r. dotacje do programów pozaszkolnych na osobodzień (14,29 EUR) nadal pozostały na wyższym poziomie niż dofinansowania wymian szkolnych (9,31 EUR), choć relacja pomiędzy nimi wyraźnie się zmniejszyła. Wynika to ze specyfiki realizacji projektów – programy wymian pozaszkolnych odbywają się najczęściej w schroniskach, domach spotkań czy placówkach kształceniowych, natomiast szkoły zazwyczaj korzystają z zakwaterowania w rodzinach. Rodzaj zakwaterowania ma bezpośrednie przełożenie na wysokość dofinansowania PNWM (por. Część I, rozdz. 6).

Średnia nominalna dotacja na osobodzień w 2017 r. wynosiła 11,28 EUR i była nie co niższa niż w dwóch latach poprzednich. Wysokość dotacji PNWM nie dorównywała realnym wydatkom na dzień programu, gdzie sam nocleg i pełne wyżywienie poza rodzinami kosztują dwa razy tyle. W wyniku wzrostu cen, a także coraz częściej wykorzystywanej przez organizatorów opcji zakwaterowania w schroniskach i placówkach kształceniowych, udział dotacji PNWM w budżecie projektu staje się coraz mniejszy. Z każdym rokiem podmioty muszą wydawać na polsko-niemieckie spotkania młodzieży coraz więcej środków własnych i poszukiwać środków trzecich.

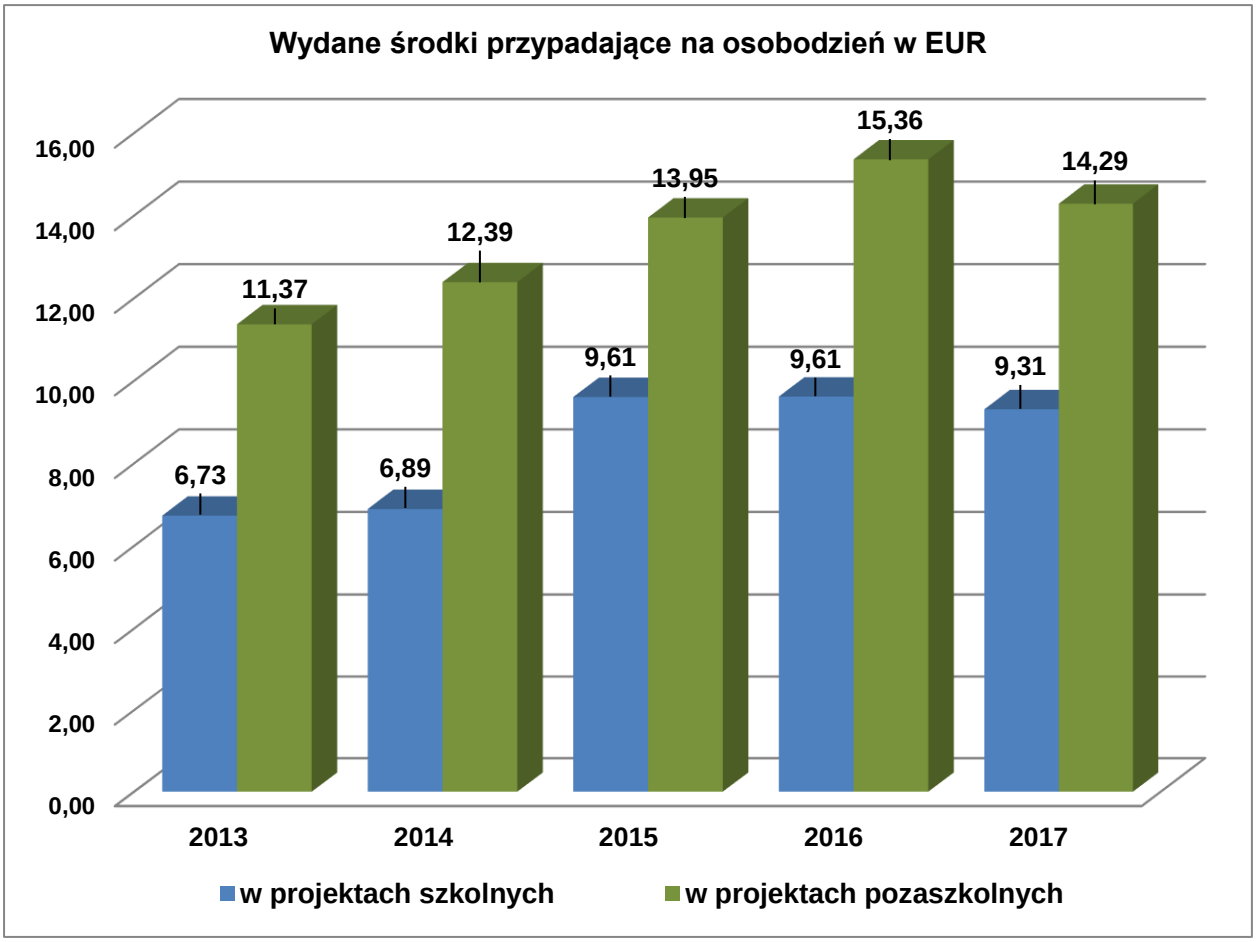
Wydane środki przypadające na osobodzień w EUR
16,00
14,00
12,00
10,00
8,00
6,00
4,00
2,00
0,00
6,73
11,37
6,89
12,39
9,61
13,95
9,61
15,36
9,31
14,29
2013
2014
2015
2016
2017
w projektach szkolnych
w projektach pozaszkolnych

PNWM Alzacka 18, 03-972 Warszawa tel.: 22 518 89 10, faks: 22 617 04 48 e-mail: biuro@pnwm.org Internet: www.pnwm.org	**DPJW** Friedhofsgasse 2, 14473 Potsdam tel.: +49 331-284790, faks: +49 331-297527 e-mail: buero@dpjw.org Internet: www.dpjw.org
zarząd Ewa Nocoń, Stephan Erb	
redakcja Jarosław Brodowski, Thomas Hetzer	